

فصلنامه علمی ((مدیریت دفاع هوایی))

سال اول ، شماره ۴ ، زمستان ۱۴۰۱

مقاله پژوهشی

بررسی عوامل انگیزشی مؤثر بر تحصیل دانشجویان دانشگاه پدافند هوایی خاتم

الانبياء (ص) با استفاده از مدل معادلات ساختاری

محمد سپهری^۱، بیژن ساعدی^۲

۱- استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه پدافند هوایی خاتم الانبیاء (ص)، تهران، ایران، (نویسنده مسئول)

۲- دکترای علوم دفاعی راهبردی دانشگاه و پژوهشگاه مطالعات و تحقیقات راهبردی دفاع ملی و استادیار دانشگاه پدافند هوایی خاتم الانبیاء (ص)، تهران، ایران

چکیده

اطلاعات مقاله

انگیزه، موتور محرکه یادگیری انسان جهت تغییر رفتار می‌باشد. به عوامل مرتبط به انگیزش در دانشگاه‌ها و میزان تاثیر آن‌ها در رشد و توسعه منابع انسانی می‌بایست توجه ویژه نمود. دانشگاه‌ها به عنوان سازمان‌هایی که نقش اساسی در رشد و توسعه علمی، فرهنگی و تربیت نیروی انسانی متخصص را دارند باید هم‌گام با تحولات علمی، آموزشی و متناسب با نیازها و مقیاس‌های ملی و جهانی، فرایند آموزشی خود را به طور مستمر بهبود بخشند. در این مقاله به بررسی برخی از عوامل مؤثر بر انگیزه تحصیلی دانشجویان همانند عوامل اجتماعی، عوامل آموزشی و عوامل خانوادگی پرداخته شده است. هدف اصلی این تحقیق بررسی عوامل انگیزشی مؤثر بر تحصیل دانشجویان دانشگاه‌های پدافند هوایی خاتم الانبیاء (ص) با استفاده از مدل معادلات ساختاری می‌باشد. این تحقیق کاربردی- توسعه‌ای و قلمرو مکانی دانشگاه پدافند هوایی خاتم الانبیاء (ص)، جامعه آماری کلیه دانشجویان دانشگاه پدافند هوایی خاتم الانبیاء (ص) و روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای نسبی و ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه‌ای و مصاحبه با خبرگان و کارشناسان دانشگاهی و از مدل معادلات ساختاری جهت مدل‌سازی معادلات ساختاری در چگونگی تدوین مبانی و چهارچوب نظری تحقیق در قالب مدل‌های اندازه‌گیری و ساختاری استفاده شده است. نتایج حاصل حاکی از آنست که، پیشرفت در تحصیل و یادگیری نتیجه عوامل گوناگونی است که از مهم‌ترین این عوامل، انگیزش است. انگیزش مهم‌ترین شرط یادگیری است.

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۸/۰۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۶/۰۱

کلمات کلیدی:

انگیزه تحصیلی، عوامل اجتماعی، عوامل آموزشی، عوامل خانوادگی.

نویسنده مسئول:

محمد سپهری

ایمیل:

sepehri377@chmail.ir

استناد به مقاله: محمد سپهری، بیژن ساعدی (۱۴۰۱). بررسی عوامل انگیزشی مؤثر بر تحصیل دانشجویان دانشگاه

پدافند هوایی خاتم الانبیاء (ص) با استفاده از مدل معادلات ساختاری. فصلنامه علمی ((مدیریت دفاع هوایی)) سال دوم ، شماره ۴ ، زمستان ۱۴۰۱.

Journal of Air Defense Manegment

Research Paper

Investigating motivational factors affecting the education of students of Khatam Al-Anbia Air Defense University (PBU) using the structural equation model.

Mohammad Sepehri¹, Bijan Saedi²

- 1- Member of the academic staff of Khatam al-Anbia Air Defense University, responsible author
2- Member of the academic staff of Khatam al-Anbia Air Defense University, responsible author

Article Information

Accepted: 1401/07/01

Receieved:1401/06/01

Keywords:

Academic motivation,
Social factors,
Educational factors,
Family factors.

Abstract

Motivation is the driving engine of human learning to change behavior. Special attention should be paid to factors related to motivation in universities and their impact on the growth and development of human resources. Universities, as organizations that play an essential role in the growth and development of science, culture, and the training of specialized human resources, must continuously improve their educational process in line with scientific and educational developments and in accordance with national and global needs and scales. In this article, some factors affecting students' academic motivation, such as social factors, educational factors, and family factors, have been investigated. The main purpose of this research is to investigate the motivational factors affecting the education of Khatam al-Anbia air defense university students using the structural equation model. This functional-developmental research and the spatial territory of Khatam al-Anbia Air Defense University (pbuh) statistical population of all students of Khatam al-Anbia air defense university (pbuh) and the method of stratified random sampling and questionnaire data collection tool and interviews with academic experts and from The structural equation model has been used to model structural equations in how to formulate the theoretical framework of the research in the form of measurement and structural models. The results indicate that progress in education and learning is the result of various factors, one of the most important of which is motivation. Motivation is the most important condition for learning.

Corresponding anuthor:

Mohammad Sepehri

Email:

sepehri377@chmail.ir

HOW TO CITE: Mohammad Sepehri(1401). Investigating motivational factors affecting the education of students of Khatam Al-Anbia Air Defense University (PBU) using the structural equation model. Journal of Air Defense Manegment

۱. مقدمه

انگیزه نیرویی قوی در فرآیند یاددهی-یادگیری هستند، به طوریکه حتی غنی‌ترین و بهترین برنامه‌های کارآموزی و آموزش سازماندهی شده نیز در صورت فقدان انگیزه در فراگیران، سودمند نخواهد بود (امینی، ۱۳۸۱). یکی از مهم‌ترین مسائل تأثیرگذار بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان، انگیزه می‌باشد (برد و والیس، ۲۰۰۶). انگیزه تحصیلی یکی از ملزومات یادگیری به حساب می‌آید و چیزی است که به رفتار شدت و جهت می‌بخشد و در حفظ تداوم آن به یادگیرنده کمک می‌کند. در واقع انگیزه آن چیزی است که به یادگیرنده انرژی می‌دهد و فعالیت‌های او را هدایت می‌کند (طالب‌زادگان، ۱۳۷۸). از آنجا که انگیزه تحصیلی مستقیماً با میزان یادگیری و پیشرفت تحصیلی یادگیرندگان در ارتباط است، لازم است برای ایجاد یک نظام آموزشی موفق و پویا به این امر مهم توجه بیشتری شود. کم‌توجهی نسبت به مشکلات دانشجویان، بی‌گمان سبب تراکم و گره خوردن مشکلات با یکدیگر و به وجود آمدن نابسامانی‌های روحی و آموزشی مختلف برای آنان خواهد شد. چنین غفلت‌هایی از یک طرف باعث اتلاف منابع انسانی و از طرف دیگر باعث افت کیفیت نیروی انسانی می‌شود (عودی و همکاران، ۱۳۸۵). متأسفانه یکی از مشکلات شایع نظام‌های آموزشی در بسیاری از کشورها، پایین بودن سطح انگیزه تحصیلی در بین یادگیرندگان می‌باشد که سالانه زبان‌های علمی، فرهنگی و اقتصادی زیادی را متوجه دولت‌ها و خانواده‌ها می‌کند و نظام آموزشی کشورها را با افت تحصیلی مواجه می‌سازد (مولوی و همکاران، ۱۳۸۶).

پژوهش‌های مختلف مؤید ارتباط انگیزه تحصیلی با عوامل مختلف از جمله عوامل آموزشی، عوامل خانوادگی و عوامل اجتماعی و غیره می‌باشد (روحی و همکاران، ۱۳۸۶). بنابراین با توجه به ضرورت شناخت انگیزه در فراگیران و ارتباط آن با عوامل مختلف این مطالعه با هدف تعیین انگیزه تحصیلی دانشجویان دانشگاه پدافند هوایی خاتم الانبیا (ص) اجرا گردید.

۲. بیان مسئله تحقیق

واقعیت مهم آن است که همه پیشرفت‌های شگفت‌انگیز انسان در دنیای امروز زاییده یادگیری است. انسان بیشتر توانایی‌های خود را از طریق یادگیری به دست می‌آورد. از طریق یادگیری، رشد فکری پیدا می‌کند و توانایی‌های ذهنی‌اش فعلیت می‌یابد. بنابراین چنین می‌توان نتیجه‌گیری کرد که همه پیشرفت‌های بشر در نتیجه یادگیری به دست می‌آید (بیابانگرد، ۱۳۷۲).

یکی از عوامل مؤثر بر یادگیری در میان یادگیرندگان، انگیزه تحصیلی است. انگیزه تحصیلی یکی از ملزومات یادگیری به حساب می‌آید و چیزی است که به رفتار شدت و جهت می‌بخشد و در حفظ تداوم آن به یادگیرنده کمک می‌کند. در واقع انگیزه آن چیزی است که به یادگیرنده انرژی می‌دهد و فعالیت‌های او را هدایت می‌کند (طالب‌زادگان، ۱۳۷۸).

گیج و برلانیر (۱۹۹۶) انگیزه را به موتور یا فرمان اتومبیل تشبیه می‌کنند که شخص را برای رسیدن به هدف خاصی وادار به فعالیت می‌کند (سیف، ۱۳۸۱). لفرانسو (۱۹۹۷) انگیزه را علت و دلیل رفتار می‌داند. دلیل این که چرا ما بعضی رفتارها را انجام می‌دهیم ولی بعضی دیگر را انجام نمی‌دهیم، انگیزه‌های ما هستند.

درباره تأثیر انگیزه بر یادگیری و پیشرفت تحصیلی، پژوهش‌های زیادی انجام گرفته است. کیست و کول در مطالعات خود نشان داده‌اند یادگیرندگانی که انگیزه تحصیلی سطح بالایی دارند، فعالیت‌های بیشتری را می‌پذیرند، تکالیف درسی بیشتری انجام می‌دهند و در نتیجه موفقیت بیشتری کسب می‌کنند. بلوم رابطه بین انگیزه و پیشرفت تحصیلی را، ۰/۳۴ گزارش کرده است. هافمن (۱۹۸۹) در تحقیق خود فقر و محرومیت اقتصادی، عدم توجه والدین، پرجمعیت بودن خانواده و نامناسب بودن ساخت خانواده را در کاهش انگیزه یادگیرندگان مؤثر دانسته و نتیجه‌گیری کرده که اعضای طبقه کارگر، ارزش کمتری برای تحصیل قایل هستند و آن را وسیله‌ای برای پیشرفت تحصیلی قلمداد نمی‌کنند (سیف، ۱۳۸۱). راش (۱۹۹۴) انگیزه را عالی‌ترین شاهره یادگیری دانسته است. بدین معنی که هر چه انگیزه فرد برای آموختن و تحصیل بیشتر باشد، فعالیت و رنج و زحمت بیشتری را برای رسیدن به هدف نهایی متحمل خواهد شد. مثلاً اگر یادگیرنده دارای انگیزه تحصیلی بالایی باشد، به درس به خوبی توجه می‌کند، تکالیف درسی را جدی می‌گیرد و علاوه بر آن سعی می‌کند اطلاعاتی بیش از آنچه در کلاس درس به او می‌آموزند، یاد بگیرد (راش، ۱۹۹۴).

با توجه به وضعیت انگیزشی دانشجویان، لذا باید جهت ارتقای کیفیت آموزشی دانشگاه‌ها، عوامل کاهش‌دهنده انگیزه تحصیلی دانشجویان شناسایی و برطرف گردند و همچنین، توجه بیشتر مسئولین دانشگاه به عوامل مرتبط با انگیزه تحصیلی دانشجویان احساس می‌شود تا ضمن بررسی این عوامل و رفع موانع با افزایش انگیزه دانشجویان زمینه رشد و شکوفایی آن‌ها فراهم گردد.

۳. اهمیت و ضرورت تحقیق

با توجه به نتایج پژوهش‌های انجام یافته از آنجا که انگیزه تحصیلی مستقیماً با میزان یادگیری و پیشرفت تحصیلی یادگیرندگان در ارتباط است، لازم است برای ایجاد یک نظام آموزشی موفق و پویا به این امر مهم توجه بیشتری شود. متأسفانه یکی از مشکلات شایع نظام‌های آموزشی در بسیاری از کشورها، پایین بودن سطح انگیزه تحصیلی در بین یادگیرندگان می‌باشد که سالانه زبان‌های علمی، فرهنگی و اقتصادی زیادی را متوجه دولت‌ها و خانواده‌ها می‌کند و نظام آموزشی کشورها را با افت تحصیلی مواجه می‌سازد. بنابراین جهت کم کردن خسارات ناشی از کاهش انگیزه تحصیلی باید تحقیقات گسترده‌ای در زمینه شناسایی عوامل مؤثر در کاهش انگیزه تحصیلی صورت بگیرد.

در این راستا با توجه به اهمیت ماهوی موضوع، مطالعه حاضر، جهت شناسایی عوامل مؤثر در کاهش انگیزه تحصیلی دانشجویان دانشگاه پدافند هوایی خاتم الانبیاء (ص) صورت گرفته است. لذا مسئله اساسی و پرسش آغازین مطالعه حاضر این است که چه عواملی در کاهش انگیزه دانشجویان دانشگاه پدافند هوایی خاتم الانبیاء (ص) تأثیر دارند؟ مؤلفه‌های اصلی کاهش انگیزه تحصیلی دانشجویان کدام‌ها هستند؟ این سؤالات و پرسش‌هایی نظیر این‌ها ایجاب می‌کند که مسأله به طور دقیق و علمی موشکافی شده و شناسایی گردد.

۴. اهداف پژوهش

الف- هدف اصلی: تبیین مدل مناسب برای عوامل انگیزشی در تحصیل دانشجویان دانشگاه پدافند هوایی خاتم الانبیاء (ص).

ب- اهداف فرعی:

۱. تبیین عوامل اجتماعی بر ایجاد انگیزه تحصیل در دانشجویان دانشگاه پدافند هوایی خاتم الانبیاء (ص).

۲. تبیین عوامل آموزشی بر ایجاد انگیزه تحصیل در دانشجویان دانشگاه پدافند هوایی خاتم الانبیاء (ص).

۳. تبیین عوامل خانوادگی بر ایجاد انگیزه تحصیل در دانشجویان دانشگاه پدافند هوایی خاتم الانبیاء (ص).

۵. سوالات تحقیق

الف- سوال اصلی: مدل مناسب برای عوامل انگیزشی در تحصیل دانشجویان دانشگاه پدافند هوایی خاتم الانبیاء (ص) چیست؟

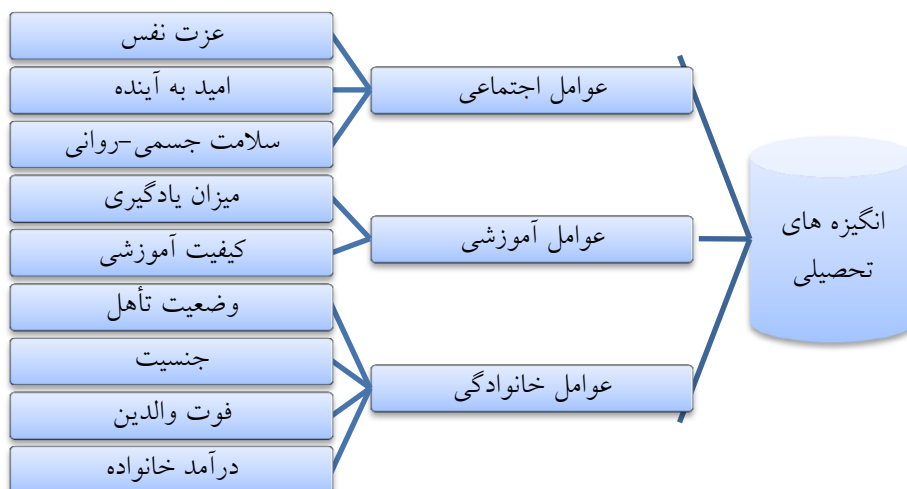
ب- سوالات فرعی:

۱. آیا عوامل اجتماعی بر ایجاد انگیزه تحصیل در دانشجویان دانشگاه پدافند هوایی خاتم الانبیاء (ص) تأثیر دارد؟

۲. آیا عوامل آموزشی بر ایجاد انگیزه تحصیل در دانشجویان دانشگاه پدافند هوایی خاتم الانبیاء (ص) تأثیر دارد؟

۳. آیا عوامل خانوادگی بر ایجاد انگیزه تحصیل در دانشجویان دانشگاه پدافند هوایی خاتم الانبیاء (ص) تأثیر دارد؟

۶. مدل مفهومی تحقیق

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش

۷. فرضیه‌های تحقیق

جهت پاسخ به سوالات تحقیق، فرضیه‌های ذیل مطرح می‌گردد:

۱. عوامل اجتماعی بر ایجاد انگیزه تحصیل در دانشجویان دانشگاه پدافند هوایی خاتم الانبیاء (ص) تأثیر مثبت دارد.
۲. عوامل آموزشی بر ایجاد انگیزه تحصیل در دانشجویان دانشگاه پدافند هوایی خاتم الانبیاء (ص) تأثیر مثبت دارد.
۳. عوامل خانوادگی بر ایجاد انگیزه تحصیل در دانشجویان دانشگاه پدافند هوایی خاتم الانبیاء (ص) تأثیر مثبت دارد.

۸. روش تحقیق

تحقیق از نظر هدف کاربردی- توسعه ای، روش تحقیق پیمایشی، قلمرو مکانی دانشگاه پدافند هوایی خاتم الانبیاء (ص)، قلمرو زمانی از سال ۱۳۹۷ الی ۱۴۰۱، جامعه آماری دانشجویان حدود ۶۰۰ نفر، حجم نمونه با توجه به فرمول کوکران ۲۳۴ نفر و برای رسیدن به حجم نمونه مورد نظر ۲۰۰ پرسشنامه توزیع که در نهایت ۱۰۰ پرسشنامه کامل جمع آوری گردید. روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای نسبی و ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه ای به منظور شناسایی شاخص ها، اولویت بندی و امتیازدهی به آن ها و مصاحبه با خبرگان و کارشناسان دانشگاهی می باشد. روش گردآوری اطلاعات با مطالعه و بررسی اسناد و مدارک در منابع کتابخانه ای (کتب، نشریات تخصصی، پایان نامه ها، اینترنت و منابع بین المللی و...) به منظور تدوین بخش مبانی نظری و ادبیات موضوع استفاده شد. جهت روایی پرسشنامه از دو روش اعتبار محتوا و اعتبار سازه و برای پایایی پرسشنامه از آلفای کرونباخ که مقادیر آن به شرح ذیل می باشد.

متغیر	تعداد سوال	Cronbach's Alpha	Total Cronbach's Alpha
عوامل اجتماعی	۱۰	۰/۸۵۰	۰/۹۰۰
عوامل آموزشی	۱۰	۰/۷۹۷	
عوامل خانوادگی	۱۰	۰/۷۶۵	

با توجه به اینکه که مقدار آلفای کرونباخ بالاتر از ۰/۶ می باشد، حاکی از قابلیت اطمینان کافی برای پژوهش است. جهت تجزیه و تحلیل داده ها از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف برای سنجش نرمال بودن جامعه آماری و از مدل معادلات ساختاری جهت مدل سازی معادلات ساختاری استفاده شده است.

۹. ادبیات تحقیق

انگیزش

انگیزش عامل فعال ساز رفتار انسان است. انگیزش را می توان به عنوان نیروی محرک فعالیت های انسان و عامل جهت دهنده آن تعریف کرد (سیف، ۱۳۸۱). صاحب نظران انگیزش را به دو گروه اصلی، یعنی انگیزه درونی و بیرونی تقسیم کرده اند. مؤلفه های انگیزشی درونی، تقویت کننده های داخلی و شخصی هستند که جذابیت لازم برای انجام یک فعالیت را ایجاد می کنند. در حالی که مؤلفه های انگیزشی بیرونی، به تقویت کننده های خارجی که فرد تحت تأثیر آن ها برای رسیدن به هدف مستقلی تلاش می کند، اطلاق می شود. درخصوص جویندگان علم و دانشجویان، انگیزش

تحصیلی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. انگیزش تحصیلی به تمایل درونی فراگیر که موجب هدایت رفتار او به سوی یادگیری و پیشرفت تحصیلی می‌گردد، اطلاق می‌شود که تحت تأثیر هر دو عوامل درونی و بیرونی قرار می‌گیرد. با انگیزش تحصیلی دانشجویان تحرک لازم را برای به اتمام رساندن موفق یک تکلیف، نیل به هدف یا دستیابی به درجه معینی از شایستگی در کار خود پیدا می‌کنند تا نهایتاً بتوانند به موفقیت لازم در امر یادگیری و پیشرفت تحصیلی نایل گردند (ریو، ۲۰۰۶). روانشناسان، ضرورت توجه به انگیزش در تعلیم و تربیت را، به علت ارتباط مؤثر آن با یادگیری، کسب مهارت‌ها، راهبردها و رفتارها متذکر شده‌اند و یکی از سازه‌های اولیه‌ای که برای تبیین این انگیزش ارائه کرده‌اند انگیزش پیشرفت تحصیلی است (پینتریچ، ۲۰۰۷). بارها دیده شده است که دانشجویان از لحاظ توانایی و استعداد یادگیری بسیار مشابه هم هستند اما در پیشرفت تحصیلی تفاوت‌های زیادی با یکدیگر دارند. این تفاوت نه تنها در یادگیری دروس تحصیلی بلکه در سایر فعالیت‌های غیرعلمی آن‌ها نیز به چشم می‌خورد (سیف، ۱۳۸۱).

نتایج تحقیقات مختلف مؤید ارتباط بین انگیزه تحصیلی و عوامل فردی و اجتماعی متعددی است که همگی حاکی از تأثیرپذیری شدید انگیزه تحصیلی از این عوامل بوده است. براساس این نتایج متغیرهای شخصیتی (کلارک و همکاران، ۲۰۱۰)، خانوادگی، دانشگاهی و اجتماعی با سازه انگیزش پیشرفت تحصیلی مرتبط می‌باشند (پینتریچ، ۲۰۰۷). در بررسی عوامل مؤثر در انگیزه تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اردبیل وضعیت تأهل، میزان درآمد خانواده، داشتن امید به آینده، و میزان عزت نفس از عوامل تأثیرگذار در انگیزه تحصیلی عنوان شده‌اند در حالی که جنسیت، فوت والدین، جو عاطفی - خانوادگی و سلامت جسمی روانی تأثیر معنی‌داری روی انگیزه تحصیلی نداشته‌اند (مولوی و همکاران، ۲۰۰۷). همچنین گزارش دیگری از اثر بارز عدم امنیت شغلی و ترس از آینده شغلی روی انگیزه تحصیلی دانشجویان دندانپزشکی حکایت دارد (قنبری، ۱۳۸۱). در بررسی انگیزه تحصیلی دانشجویان پزشکی اصفهان، بین انگیزه تحصیلی و پیشرفت تحصیلی آنان ارتباط مستقیم و معنی‌داری گزارش شده است و سه مؤلفه رقابت‌جوئی، کوشش و علاقه اجتماعی همبستگی مثبتی با معدل آن‌ها داشته‌اند (یوسفی و همکاران، ۱۳۸۹). شناسایی انگیزه تحصیلی، عوامل مؤثر در آن و تأثیر آن در فرآیند یاددهی - یادگیری دانشجویان به اساتید کمک می‌کند تا در طرح، برنامه‌ریزی و اجرای برنامه‌های آموزشی خود روش‌های بهتری را بکار گیرند. بدیهی است که حتی غنی‌ترین و بهترین برنامه‌های آموزشی سازماندهی شده بدون شناخت میزان انگیزه دانشجویان و عوامل مؤثر در آن کارایی لازم را نخواهند داشت. در گزارشات ارائه شده از مطالعات انجام شده در منابع خارجی، به طور وسیعی پدیده انگیزش تحصیلی مورد بررسی قرار گرفته است. با این همه در حوزه پزشکی خصوصاً در منابع داخلی کم‌تر محققانی به بررسی نقش انگیزش در پیشرفت تحصیلی پرداخته است (یوسفی و همکاران، ۱۳۸۹).

با توجه به نقش نظامیان در تأمین امنیت و سلامت جامعه و تأثیر تربیت نظامیان با انگیزه‌تر و در نتیجه با کارآمدتر در ارتقاء امنیت جامعه و با توجه به خلأ موجود در خصوص شناخت انگیزه تحصیلی دانشجویان دانشگاه پدافند هوایی خاتم‌الانبیاء (ص)، مطالعه حاضر به بررسی درجه

انگیزش تحصیلی دانشجویان پرداخته است و همچنین ارتباط فاکتورهای جنسیت، سن، تأهل، بومی یا غیر بومی بودن و معدل سالانه را با مؤلفه‌های انگیزشی درونی و بیرونی مورد بررسی قرار داده است.

عوامل اجتماعی

توسعه اجتماعی در ایران مانند بسیاری از کشورهای دیگر، رشد سریع شهرنشینی و گسترش وسیع وسایل نوین ارتباطی را به دنبال داشته و چالش‌ها و فرصت‌های زیادی را در اختیار جوانان قرار داده است. پیامدهای توسعه اجتماعی باری جوانان به صورت سبک‌های زندگی جدید، انواع سرگرمی و تفریحات و آشنایی با فرهنگ‌ها و هنجارهای غیر بومی ظاهر شده‌اند. اما در بسیاری از موارد بخش قابل توجهی از جوانان از نظر فرهنگی- مذهبی، اجتماعی و اقتصادی امکان سازگاری یا بهره‌برداری از این فرصت‌ها را ندارند و این مسئله آن‌ها را دچار تناقض، سردرگمی، انزوا طلبی، گرایش به مصرف مواد مخدر و مسائلی از این قبیل می‌کند به صورتی که نتایج برخی از مطالعات حاکی از آن است که درصد قابل توجهی از جوانان از مشکلات روانی- خلقی مانند افسردگی رنج می‌برند (اصغر نژاد، ۱۳۷۸؛ ریاحی، وردی‌نیا و پورحسین، ۱۳۸۹: ۱۰۷؛ بخشی‌پور، پیروی و عابدیان، ۱۳۸۴: ۱۴۸). یکی از عوامل اجتماعی تعیین‌کننده سلامت که به اهمیت بُعد اجتماعی انسان اشاره دارد و در سال‌های اخیر توجه فزاینده‌ای به دست آورده است، حمایت اجتماعی^۱ است. کوب (۱۹۷۶) با تعریف حمایت اجتماعی با عنوان معرفتی که باعث می‌شود فردی باور کند مورد احترام و علاقه‌ی دیگران است، عنصر ارزشمند و دارای شأن است و به یک شبکه روابط و تعهدات متقابل تعلق دارد (علی‌پور، ۱۳۸۷: ۱۴۹). شواهد چشمگیری در دست است که حمایت اجتماعی نقش و اثرات مثبتی بر جنبه‌های گوناگون سلامت جسمی و روانی دارد. حمایت اجتماعی به عنوان یک مفهوم به شیوه‌های گوناگونی مورد استفاده قرار می‌گیرد. برای ارزشیابی شواهد علمی تأثیر حمایت اجتماعی بر سلامت ارائه تعاریف مشخص از این مفهوم ضروری است. کوهن و سیم، حمایت اجتماعی را به امکاناتی که دیگران برای فرد فراهم می‌کنند تعریف کرده‌اند (مارموت و ویلکینسون، ۱۳۸۷: ۱۸۹). جامعه‌ای که محیط و بستر مناسب را در اختیار کنش‌گران برای تعامل و همکاری قرار می‌دهد، طبیعی است که روابط درون سازمانی نهادهای مختلف جامعه، در جهت منفعت عمومی حرکت می‌کند. آنچه مسلم به نظر می‌رسد، این است که با افزایش تماس‌های اجتماعی^۲ میان اعضای جامعه در اشکال مختلف، فرصت‌های مناسبی برای پیوند با دیگران، ایجاد می‌شود و ضمن تقویت مشارکت افراد در گروه‌ها، راه را برای رشد و توسعه اقتصادی و سیاسی هموار می‌سازد.

امید به آینده

امروزه در همه نهادها و سازمان‌های دولتی و غیردولتی از جمله نظام آموزش و پرورش، اولویت ودغدغه‌ی خاطر مدیران و اعضای سازمان، بحث نیروی انسانی و توجه به این عامل مهم تأثیرگذار است؛ از طرفی، بقاء و دوام هر سازمانی به نیروی انسانی آن ارتباط دارد. سلامت، شادکامی و

¹ Social Support

² Social Contacts

موفقیت در زندگی وابسته به رشد شایستگی روانی اجتماعی است (فرایندبرگ، ۲۰۱۰). عوامل زیادی بر موفقیت افراد در زندگی تأثیر دارند. امید به آینده به عنوان یک عامل شناختی، می تواند افراد در راه رسیدن به موفقیت یاری رساند. شناخت این عامل و راه های تقویت آن برای پیش برد اهداف در زندگی اهمیت زیادی دارد. داشتن امید به آینده و روحیه شاداب و با نشاط، یکی از نیازهای انسان امروزی که غوطه ور در دنیای صنعتی و الکترونیکی است، می باشد (برنز، ۲۰۱۰).

امیدواری و ناامیدی نسبت به آینده از موضوع های مهم و مورد توجه در علوم انسانی است که از اواخر سال ۱۹۶۰، در چارچوب علمی بررسی و از دهه هفتاد، به گونه های دیگری در رابطه با احساسات منفی، سازگاری و بقا مطرح شده است. امیدوار بودن مهم ترین مسئله در زندگی انسان است. منشأ هر پویایی و پیشرفتی در زندگی انسان است، زیرا اگر کسی امید به چیزی داشت، به آن دست می یابد و زمینه های دستیابی آن هدف را برای خود مهیا می کند. امید، انسان ها را در رسیدن به اهداف خود یاری می کند. اسنایدر و همکاران (۱۹۹۴) امید را به عنوان حالت انگیزش مثبتی می دانند که بر احساس موفقیت، به عنوان عامل فعال (انرژی و هدف گرایی) و مسیر (برنامه ریزی رسیدن به هدف) عمل می کند. پژوهش ها نشان می دهد که امیدواری واریانس بی بدیلی برای خوش بینی به وجود می آورد و می تواند کمک خوبی به پیش بینی متغیرهای مختلف داشته باشد (قریشی، ۱۳۸۸: ۴۵).

امیدواری، درخواستی است که یک فرد برای آینده خود دارد (کلارک و کیزان، ۲۰۰۲؛ ون دانگن، ۱۹۹۸). امید، ادراک افراد را در رابطه با توانایی های گسترش راهبردها در جهت رسیدن به هدف و حفظ انگیزش تا رسیدن به هدف نشان می دهد (اسنایدر، لوپز و همکاران ۲۰۰۳). امید در بردارنده تصورات و توجه افراد به آینده است و با این تصور که احتمال دارد نتایج مثبت حاصل گردد، باعث تلاش فرد می شود. هر نوع مفهوم سازی از امید، ویژگی های چند بعدی، پویایی، آینده نگر و فرآیندنگری آن را منعکس می کند (مک کلمنت و چونکیوف، ۲۰۰۸؛ بالجانی و همکاران ۱۳۹۰: ۳). مطابق نتایج برخی از پژوهش ها، افراد امیدوار و شادمان، روابط اجتماعی قوی تری با دوستان، همسر، همسایگان و بستگان خود دارند (فردیکسون، ۲۰۰۹، گیلیتی و همکاران، ۲۰۰۴، دالر و همکاران، ۲۰۰۱، فاولر و کریستاکیز، ۲۰۰۸).

امید در تعالی اسلامی هم جایگاه خاصی دارد، به طوری که خداوند در قرآن کریم می فرماید: «آنگاه که ناامیدی بر جانت افکند و رها نمی شوی، به من امیدوار باش». همچنین پیامبر اعظم (ص) می فرماید: «امید و آرزو، برای امت من رحمت است. اگر امید نبود، هیچ مادری فرزندش را شیر نمی داد و هیچ باغبانی نهالی نمی کاشت». یکی از آثار امید در انسان ها (به خصوص جوانان) این است که به آن ها در رسیدن به اهداف خود، انگیزه و نیرو می بخشد. در حدیث پیامبر (ص) آمده است: «کسی به بهشت می رود که امید آن را دارد و کسی از جهنم دور می ماند که از آن بیمناک باشد». حکیم ابوالقاسم فردوسی این گونه می سراید: «همیشه خردمند امیدوار، نبیند بجز شادی روزگار». در مقابل، افسردگی به عنوان شایع ترین بیماری روانی هم می تواند از علل و هم از پیامدهای یأس و ناامیدی باشد. یکی از ویژگی های مهم افراد افسرده این است که آنها دچار

ناامیدی زیادی هستند. ناامیدی عبارت است از این انتظار که اتفاقات مطلوب رخ نخواهد داد و پیامدهای بسیار ناراحت کننده‌ای رخ خواهند داد و این که این موقعیت را هم نمی‌توان تغییر داد، که خود به تنهایی می‌تواند دلیلی برای علائم افسردگی باشد. مخصوصاً در افسردگی‌هایی که ناامیدی بارزتر از همه چیز است، علائمی به وجود می‌آید که از جمله می‌توان غمگینی، تمایل به خودکشی، انرژی کم، بی‌تفاوتی، کندی حرکت، اختلال خواب، تمرکز ضعیف و ... را نام برد (شمس و همکاران، ۱۳۸۶: ۸۲).

امید به آینده از پیامدهای زندگی با معناست و این صرفاً در مورد افراد سالم صدق نمی‌کند و حتی افراد بیمار نیز با هدفمندی در زندگی، رضایت بیشتری از زندگی خواهند داشت و برای آن تلاش بیشتری خواهند کرد و کیفیت زندگی مطلوبتری را برای خود ایجاد می‌کنند. پژوهش‌ها نشان‌دهنده رابطه مثبت میان امید به آینده با رشد شناختی و رضایت از زندگی وجود دارد و دانشجویانی که امیدوارترند بیشتر انگیزه برای رشد شناختی خود دارند و تلاش می‌کنند برای رسیدن به اهداف خود از توانایی‌هایشان استفاده نمایند (ویردون، بویک، ۲۰۰۸).

سلامت جسمی-روانی

سلامت بی‌تردید از مهم‌ترین ابعاد مسائل انسان است. همه انسان‌ها در صورتی می‌توانند فعالیت کامل داشته باشند که هم خود را سالم احساس کنند و هم جامعه آن‌ها را سالم بدانند.

(۱) در مورد مفهوم سلامت، سازمان جهانی بهداشت^۳ پذیرفته‌ترین تعریف را ارائه داده است: «سلامتی

حالت رفاه و آسایش کامل روانی، جسمی و اجتماعی است و فقط فقدان بیماری یا نقص عضو نیست».

(۲) همچنین سلامت روان به عنوان حالتی از بهزیستی تعریف شده که هر شخصی به توانایی خودش

آگاهی دارد، می‌تواند با تنش‌های طبیعی زندگی مقابله کند، به صورت مولد و ثمربخش فعالیت کند و

قادر است با اجتماع مشارکت و همکاری داشته باشد.

(۳) پژوهشگران معتقدند سلامتی و بیماری یک حالت مطلق و مستقل و یک رویداد نیست، بلکه فرآیندی

است که تأثیر عوامل فرهنگی، اجتماعی و روان‌شناختی در شکل‌گیری آن برجسته می‌شود.

(۴) در این میان نحوه مقابله و رویارویی صحیح با تأثیرات منفی عوامل ذکر شده می‌تواند موجب ارتقای

سلامت فرد شود. دانش و چگونگی مقابله ثمربخش با شرایط آسیب‌رسان به مهارت‌های تصمیم‌گیری

و حل مسئله اطلاق می‌شود.

(۵) حل مسئله شامل مجموعه پیچیده‌ای از مؤلفه‌های شناختی، رفتاری و نگرشی است که به دنبال

راه‌حلی برای مسئله یا روشی برای رسیدن به هدف است.

(۶) برخورداری از سلامت روانی نیازی حیاتی است، زیرا جریان یافتن زندگی، انجام وظایف، به فعل

درآمدن استعدادهای بالقوه، کامیاب شدن از خوشی‌های زندگی، داشتن کارایی، مفید واقع شدن به

حال خود و دیگران، همگی مستلزم برخورداری از سلامت روان است. لازمه داشتن سلامت جسمی نیز

بهره‌مندی از سلامت روان است، زیرا ثابت شده است که آشفتگی‌های روانی، سلامت جسم را مختل

می‌کند.

از جمله افرادی که به علت داشتن شرایط خاص، دچار مشکلاتی متعدّدند و گاه سلامت روانی آن‌ها

³ World Health Organization

به دلیل عدم هم‌خوانی شرایط جسمی با تمایلات و خواسته‌های درونی به مخاطره می‌افتد، معلولان جسمی‌اند. تأثیری که تغییرات فیزیکی بر وضعیت روحی- روانی و روابط خانوادگی و اجتماعی معلولان بر جای می‌گذارد غیرقابل انکار است و ناتوانی جسمی، سازگاری روانی- اجتماعی و سلامت روانی شخص را تحت تأثیر قرار می‌دهد (نوری، ۱۳۷۴).

عزت نفس

یکی از عوامل مؤثر در پیشرفت تحصیلی، عزت نفس است. عزت نفس رضایت فرد نسبت به خود و احساس ارزشمند بودن است (براندن ناتانیل، ۱۳۷۹). به عبارتی، منظور از عزت نفس آن است که افراد نسبت به خود چگونه فکر می‌کنند، چقدر خود را دوست دارند و از عملکرد خود چه میزان راضی هستند. به خصوص، از لحاظ اجتماعی و تحصیلی خود را چگونه احساس کرده و میزان هماهنگی و نزدیکی خود ایده‌آل و خود واقعی آن‌ها چقدر است (حسینی و همکاران، ۱۳۸۶). عزت نفس^۴ احساس ارزش، درجه تصویب، تأکید، پذیرش و ارزشمندی است که شخص نسبت به خویشتن دارد (ون‌وگت و همکاران، ۱۹۹۷). عزت نفس زاینده زندگی اجتماعی و ارزش‌های آن است و در تمامی فعالیت‌های روزانه انسان به نوعی جلوه‌گر بوده و به این شکل از مهم‌ترین جنبه‌های شخصیت و تعیین کننده ویژگی‌های رفتاری انسان است (ون‌وگت و همکاران، ۱۹۹۷ و کوباتا و همکاران، ۲۰۰۲). از آنجاکه عزت نفس قطعی‌ترین عامل در روند رشد روانی فرد محسوب می‌شود و اثرات برجسته‌ای در جریان فکری، احساسات، تمایلات، ارزش‌ها و هدف‌های وی دارد، هر اندازه که فرد در کسب عزت نفس دچار شکست شود، دستخوش اضطراب، تزلزل روانی و بد گمانی از خود، حقیقت‌گریزی و احساس عدم کفایت از زندگی می‌گردد (مکوالی و همکاران، ۱۹۹۷). فردی که از احساس خود ارزشمندی بالایی برخوردار است به راحتی می‌تواند با تهدیدها و وقایع اضطراب‌آور زندگی بدون تجربه برانگیختگی منفی و از هم پاشیدگی روانی مقابله نماید (رابرت، ۲۰۰۵).

کوباتا و همکاران در طی بررسی عنوان کردند که عزت نفس بر الگوهای پیشرفت، عملکرد، تعامل با دیگران و سلامت روانی تأثیر می‌گذارد. به همین دلیل لازم است که ارزیابی مثبت فرد از خودش تقویت شود. وی معتقد است از عوامل اصلی در تقویت عزت نفس می‌توان به پر کردن اوقات فراغت، برقراری تعامل‌های اجتماعی با همسالان، ورزش و داشتن انگیزه اشاره کرد (کوباتا و همکاران، ۲۰۰۲). نتایج حاصل از مطالعه صداقت‌پیشه نشان می‌دهد که همبستگی مثبت و معنی‌داری بین عزت نفس و میانگین معدل درسی واحدهای مورد مطالعه وی وجود داشته است (صداقت‌پیشه، ۱۳۸۴).

یکی از ویژگی‌های روان‌شناختی که بسیاری از شرایط مردمان در آن خلاصه می‌شود عزت نفس است. کوهن کاراش و اسپکتوو (۲۰۰۱) معتقدند عزت نفس یکی از نیازهای اساسی هر فرد است و نقش بسیار تعیین‌کننده‌ای در سلامت و پیشرفت هر فرد دارد. اسپکتو بیان می‌دارد که عزت نفس عبارت است از درجه ارزشمندی که شخص نسبت به خویشتن احساس می‌کند. منشأ پیدایش

⁴ Self-Esteem

عزت نفس نگرش فرد نسبت به خویشتن می‌باشد و این نگرش نیز در سایه ارتباط فرد با دیگران به‌ویژه با افراد مهم زندگی او به‌وجود می‌آید. عزت نفس، اعتماد به توانایی خود در اندیشیدن است. اعتماد به حق خود برای موفق بودن، شاد بودن، ارزشمند بودن و ابراز نیازها و خواسته‌ها است (براندن، ۱۹۹۲).

عوامل آموزشی

بشر وقتی در مقابل پدیده‌های مجهول قرار می‌گیرد جستجوگر می‌شود و اگر نتیجه‌ای جدید به دست آورد، در واقع تولید علم کرده است. علم وسیله‌ای برای شناخت و دستیابی به یافته‌های دنیای جدید است و ابزاری برای ارتقای زندگی بشر محسوب می‌شود. در جوامعی که علم‌پذیری به فرهنگ تبدیل نشود، جهل حاکم می‌شود. جهل، زمینه‌ساز فقر و ناهنجارهای اجتماعی گوناگونی است. برای مقابله با پیامدهای سوء این موضوع نیاز به تولید علم است (کبودین و همکاران، ۱۳۸۸). تولید و ترویج علم با رعایت اخلاق حرفه‌ای، تربیت انسان‌های متعهد، پژوهشگر و کارآفرین برای پاسخگویی به نیازهای جامعه و اعتلای فرهنگی با به‌کارگیری فناوری‌های پیشرفته و تقویت همکاری با مراکز علمی، در سطح ملی و بین‌المللی بخشی از مأموریت دانشگاه‌ها می‌باشد. با این حال در برخی موارد اهداف سازمان‌های علمی، مانند دانشگاه، بنا به علل مختلف به درستی محقق نمی‌شوند. اهدافی مانند پرورش نیروهای محقق توانمند یا انجام صحیح برخی کارهای علمی و امثال این‌ها که با فارغ‌التحصیلی تعداد معدودی محقق ناشایست یا ارائه برخی کارهای کم ارزش و تکراری (اکبری و عبدالهی فر، ۱۳۹۲) نتیجه سرمایه‌گذاری این سازمان‌ها زیر سؤال رفته و تأثیرات منفی بسیاری را به‌جا می‌گذارد. یکی از عواقب منفی و مهم عدم تحقق درست اهداف جوامع علمی، رواج سوء رفتار در پژوهش‌ها است (اجاقی و همکاران، ۱۳۹۰).

مقالات تقلبی، تبانی در داوری‌های علمی، کپی‌برداری از تولیدات علمی خارج کشور و ... مثال‌های روشنی از انواع این سوء رفتارها می‌باشند. امروزه نیز با توجه به گسترش شیوه‌های سوء رفتار به‌روز، به‌واسطه گسترش فناوری‌های اطلاعاتی در نظام‌های آموزشی دنیا و رواج آن در محیط‌های تحصیلی کشور ایران، انجام پژوهش‌های گسترده و جدی، از مواردی است که باید از هم اکنون مورد توجه پژوهشگران و مسئولین دنیا از جمله کشور ایران قرار گیرد (موحد و همکاران، ۱۳۸۹). نتیجه تحقیقات نشان می‌دهند دانشجویانی که ضعف درسی دارند در فضاهای مجازی در مقابل انگیزه‌های تبلیغی فروش، ضعیف عمل کرده و بیشتر تحت تأثیر تبلیغات قرار می‌گیرند. از آنجایی که درصد استفاده دانشجویان از خدمات اینترنتی در اکثر کشورها من جمله ایران در حال افزایش است (قاسمی و همکاران، ۱۳۹۵). پس تحقیق‌های این چنین، مسئولیت مدیران را در قبال آموزش دانشجویان از بعد آموزش صحیح فرهنگ استفاده از امکانات به‌روز و آگاه‌سازی در قبال سوء رفتارهای اینترنتی دو چندان می‌کند (میر یزدی، ۱۳۹۳). این وضعیت سبب هشدار است از بابت این‌که، آسان‌گیری و عدم آگاهی از عواقب سوء رفتار، موجب تبدیل شدن تفکرات سالم به افکار آسیب‌زا می‌شود (جنی و همکاران، ۲۰۱۴). سبک تفکر، میزان علاقه به تحصیل، تأثیرپذیری از والدین، ویژگی‌های رفتاری و برخی ابعاد این چنین در میان دانشجویان متفاوت است. پس نوع

برخورد با این افراد نیز باید بسته به شرایط روحی و روانی آن‌ها متفاوت باشد (لنا و لیاناس، ۲۰۱۴).

کیفیت آموزشی

بحث کیفیت برای دانشگاه و آموزش عالی در جهان، به یک جهت از نیمه دوم قرن بیستم به حوالی دهه ۱۹۸۰ شدت گرفته است. چرا که علت وجودی دانشگاه و آموزش عالی بر اثر عواملی مانند شرایط رقابتی، باز تعریف نقش دولت، جهانی شدن ظهور اقتصاد و دانش و ... عمیقاً در حال تحول بود و می‌بایستی اهداف خود را (به‌ویژه با توجه به تحولات علمی در عصر فناوری اطلاعات و ارتباطات و تقاضاهای نو پدید جهان کار)، از نو تعریف بکند و هماهنگ بودن عملکردش را با این اهداف، به‌طور مداوم پایش و ارزیابی کند (برنان و شاخ، ۲۰۰۲، صص ۲۰-۲۴).

کیفیت عملکرد سازمان‌ها به‌ویژه مؤسسات آموزشی، به عملکرد تک‌تک افراد سازمان بستگی دارد (غفوری، ۱۳۷۸). لازم است سازمان‌های آموزشی، در حفظ و ارتقای کیفی نیروی انسانی خود تلاش به عمل آورده تا از نیروی کارآمد بهتری در سازمان آموزشی برخوردار شده و به اهداف آموزشی دست یابند (دیویس و همکاران، ۱۳۷۰). امروزه با مطرح شدن دیدگاه‌های جدید آموزشی، توجه ویژه‌ای با ارتقاء کیفیت آموزشی معطوف گشته و با طراحی یک مجموعه سیستماتیک متشکل از درونداد، فرآیند و برونداد، امکان مداخلات لازم جهت بهبود ارتقاء کیفیت آموزشی به‌وجود آمده است. در تمامی تئوری‌های توسعه، به نقش نیروی انسانی در ایجاد و تدوام همه جانبه تأکید شده است (اقتداری، ۱۳۷۰).

ارکان اصلی مؤثر در کیفیت آموزش عالی، سه فاکتور عمده استاد، دانشجو و نظام آموزشی می‌باشند. بدیهی است این سه عامل، جدای از یکدیگر و متمایز از جامعه نیستند. لذا باید در ارتباط با یکدیگر در نظر گرفته شوند. هرکدام از این عوامل بر دیگری تأثیر گذاشته و از دیگری تأثیر می‌پذیرند (صفدری و همکاران، ۱۳۸۶). اعضای هیئت علمی بدنه اصلی هر دانشگاه را تشکیل داده و مسلماً در سیستم آموزشی، از برنامه فعالیت‌ها و تجهیزات و مواد، اهمیت بیشتری دارند. شناخت عوامل مؤثر بر کارایی اعضای هیئت علمی از ضرورت‌هایی است که می‌تواند در افزایش بهره‌وری و برنامه‌ریزی موفق در ایجاد محیطی پرشور و مفید در دانشگاه، کمک کننده باشد (علی‌آبادی و همکاران، ۱۳۸۳).

دانشجو از ارکان اصلی آموزش عالی بوده و می‌تواند نقش عمده‌ای در بالا بردن کیفیت آموزش عالی ایفا کند. نظر به این‌که دانشجویان بیش از کلیه دست‌اندرکاران آموزش، در جریان روند آموزش قرار دارند، بنابراین، به‌خوبی می‌توانند نسبت به عوامل مؤثر بر آن نظر دهند (شکورنیا و همکاران، ۱۳۸۴). یکی از توصیه‌های مهم کنفرانس در ادینبورگ در سال ۱۹۹۳، مشارکت دادن و سهیم نمودن دانشجویان در همه سطوح آموزش، نظیر تعیین اهداف برنامه درسی و ارزشیابی می‌باشد (شادپور، ۱۳۷۲). بنابراین، با عنایت به این‌که هدف اصلی آموزش و نیز مشتری‌های واقعی درس و استاد، دانشجویان می‌باشند، لذا دیدگاه و نظرات آنان به عنوان یک بخش مهم در برنامه‌های آموزش باید در نظر گرفته شود و قطعاً همه دست‌اندرکاران آموزش، باید به نظرات دانشجویان توجه

نموده و تلاش کنند تا نواقص و کاستی‌های موجود در این زمینه را شناسایی و اصلاح نمایند (جعفرزاده و همکاران، ۱۳۸۸).

کیفیت آموزشی^۵ و پژوهشی از جمله دغدغه‌هایی است که همیشه نظام‌های دانشگاهی برای دستیابی به آن تلاش می‌کنند. ارتقای مستمر کیفیت آموزش عالی مستلزم استفاده از ارزیابی آموزشی است. کوشش‌های قابل توجهی در دو دهه اخیر جهت ارتقای کیفیت آموزش عالی و دستیابی به هدف‌های نظام‌های دانشگاهی در بسیاری از کشورها به عمل آمده است. مراکز آموزش عالی در راستای سیاست‌های کلان کشوری تأسیس می‌شوند و برای توسعه کمی و کیفی آن‌ها بر اساس همین سیاست‌ها، که با در نظر گرفتن مصالح همه جانبه اتخاذ شده‌اند، برنامه‌ریزی می‌شود، و بعد از تأیید، راه‌اندازی یا ادامه فعالیت این مراکز آموزشی برای ارتقای آن‌ها اقدام می‌گردد. طی سال‌های گذشته، ارتقای سطح کیفی مراکز آموزش عالی، مورد توجه قرار گرفته است به طوری که مراکز متعددی به‌طور دوره‌ای با استفاده از سیستم‌های مختلف، ارزشیابی را انجام داده و با توجه به نتایج آن‌ها تصمیم‌گیری می‌کنند (محمدی و مجتهدزاده، ۱۳۸۴: ۲۴). امروزه علم، فناوری و نیروی آموزش دیده متناسب با نیازهای جامعه در شرایطی که انقلاب ارتباطات در حال تکامل است، نقش ویژه‌ای در پیشرفت جامعه پیدا کرده است. در حدی که می‌توان از آن‌ها به‌عنوان عوامل اصلی تولید یاد کرد (شهرکی‌پور و همکاران، ۱۳۸۹).

در سال‌های اخیر مسئله کیفیت آموزشی از مباحث مهم و قابل توجه در نظام‌های آموزشی شده است. نگاهی به تحولات نظام آموزشی عالی کشور در دو دهه گذشته از نظر جمعیت دانشجویی حاکی از رشد کمی و عدم توجه کافی به کیفیت دانشگاه‌ها و بهبود ارتقای آن است. بهبود و ارتقای کیفیت آموزشی مستلزم یک سازوکار مناسب است (رحیمی و همکاران، ۱۳۸۱). آموزش عالی در دهه‌های اخیر با مسائل و چالش‌هایی روبرو شده که نیاز به تغییر و بهبود کیفیت آن به‌خوبی احساس می‌شود. دانشجویان و دانش‌آموختگان همواره از کیفیت پایین فرآیندهای تدریس و ارزیابی، ناتوانی آموزش در جهت یادگیری مستقل و فعالانه، عدم مشارکت در فرآیندهای یادگیری و همچنین استانداردهای غیرشفاف ناراضی هستند. بطور کلی، رسالت و اهداف آموزش عالی در سه حوزه آموزش، پژوهش و خدمات بوده که برای ارزیابی و بهبود کیفیت آموزش عالی باید شاخص‌های مربوط به هر حوزه با درک رابطه سیستماتیک آن‌ها مورد توجه قرار گیرد (برنوم، ۱۹۹۸). یک نظام آموزشی (گروه، دانشکده یا دانشگاه) زمانی با کیفیت (معتبر) شناخته می‌شود که بدون هرگونه کاستی باشد، چراکه این کاستی‌ها در یک نظام به منزله نواقص و عیوب آن است و نتیجه مطلوب به عنوان برون‌داد یا پیامد از آن نظام حاصل نخواهد شد. کیفیت آموزش عالی امری پویا و دارای ابعاد متعددی است که دائماً تغییر می‌کند. همین پویایی و تغییرپذیری کیفیت باعث می‌شود که برنامه‌ریزان آموزشی برای بهبود دائمی آن بکوشند، چراکه کیفیت در آموزش عالی به عامل رقابت و برتری نظام‌های دانشگاهی در عرصه جهانی آموزش عالی تبدیل شده است. با توجه

⁵Educational Quality

به این که کمبودها و کاستی‌ها متعددی بر فرآیند آموزشی و برنامه‌های اجرا شده در هر مؤسسه آموزشی تأثیرگذار است، لذا بررسی عوامل مؤثر بر بهبود کیفیت آموزشی از مسائل حساس و مهمی است که نیاز به پژوهش و تحقیق علمی دارد (طبرسا و همکاران، ۱۳۹۱).

در پژوهشی که توسط لاگروسن و همکارانش با عنوان بررسی ابعاد کیفیت در آموزش عالی انجام گرفت، ۱۱ جنبه کیفیت شناسایی شد: همکاری جمعی، اطلاعات و پاسخگویی، موضوعات درسی پیشنهادی، تسهیلات دانشگاه، فعالیت‌های مربوط به تدریس، ارزیابی‌های درونی، ارزیابی‌های بیرونی، تسهیلات رایانه‌ای، همکاری و مقایسه عوامل پس از مطالعه و منابع کتابخانه‌ای (لاگروسن و دیگران، ۲۰۰۴).

در پژوهشی که توسط لوماس در کالج سلطنتی لندن انجام گرفت، نشان داد که برای افزایش کیفیت آموزش باید فرهنگ کیفیت، اهمیت آموزش، کیفیت بالای مربیان جدید، رشد حرفه‌ای مستمر آنان، بررسی دقیق تدریس اساتید و توسعه رهبران تحولی که استراتژی‌های مدیریتی را بطور اثربخش تغییر دهند، مورد تأکید قرار گیرد (لوماس، ۲۰۰۴). هیئت امنای آموزش عالی تنسی در سال ۲۰۰۴، دست‌نامه‌ای برای بهبود کیفیت آموزش در دانشکده‌های خود به تصویب رساند. در این دست‌نامه فرآیندهای کیفیت آموزشی در پنج قلمرو اصلی قرار داده شد: اهداف یادگیری، برنامه درسی و فوق برنامه، شیوه‌های تدریس و یادگیری، ارزیابی یادگیری دانشجویان و اطمینان از کیفیت (هویدا و مولوی، ۱۳۸۷).

هویدا و مولوی (۱۳۸۷) در این تحقیق در مورد فرآیند بهبود کیفیت آموزشی دانشگاه‌ها به این نتیجه رسیدن که مدیریت آموزش در دانشگاه‌ها، برای رویارویی با چالش‌ها و مسائل خود ضروری می‌باشد. لازم است استراتژی‌ها و برنامه‌های آموزشی متناسب با نیازها و انتظارات جامعه و دانشجویان باشد و به جای تأکید بیش از اندازه به جنبه‌های کمی، به شاخص‌های بهبود کیفیت آموزشی تأکید شود. نیلی احمدآبادی (۱۳۷۱) در تحقیق خود عوامل متعددی را بر بهبود کیفیت آموزشی مطرح می‌نماید که شامل: تأمین رفاه و آرامش خاطر دانشجویان و اساتید، تأکید هم بر تحقیق هم بر تدریس، تغییر ضوابط و ساختارهای آموزشی، برقراری نظام ارزشیابی و تشویقی برای دانشجویان و اساتید، فراهم ساختن امکانات و تسهیلات و ... است.

محمدپور (۱۳۷۴) در پژوهش خود عوامل مؤثر بر ارتقای سطح کیفی آموزشی را شامل، توجه به وضعیت معیشتی، بهداشتی، غذایی و رفاهی فراگیران، ارتقای محتوای برنامه‌های فرهنگی- ورزشی و فعالیت‌های فوق برنامه، شرکت فعال فراگیران در محیط آموزشی و نقش فعال آن‌ها در مسائل آموزشی، استخدام استاد با توان علمی مناسب، استفاده از روش‌های تدریس جدید، بهبود فضای فیزیکی و وسایل کمک آموزشی می‌داند.

بیدهندی (۱۳۷۷) در تحقیقی تحت عنوان «بررسی عوامل مؤثر در کیفیت آموزش عالی از دیدگاه اساتید و دانشجویان دوره کارشناسی ارشد دانشگاه الزهراء» به این نتیجه رسید که، فراهم نمودن زمینه رشد و توسعه حرفه‌ای اعضای هیئت علمی، فراهم کردن جو سالم سازمانی، برخورداری از مدیریت کارا، بهبود وضعیت کمی و کیفی برنامه‌ای درسی، استفاده از ملاک‌های عملی و علمی

جهت گزینش هیئت علمی، بهبود شیوه تدریس و ارزشیابی از عملکرد دانشجویان از عوامل مؤثر بر کیفیت در آموزش عالی از دید اساتید و دانشجویان هستند. تحقیق دیگر توسط سلیمانی مطلق (۱۳۸۴) با عنوان مؤثر بر کیفیت آموزش دانشگاهی از دیدگاه اعضای هیئت علمی و دانشجویان دانشگاه لرستان انجام گرفت. از نتایج تحقیق این بدست آمد که بین محتوای درسی و شیوه‌های ارزشیابی پیشرفت تحصیلی، روش‌های تدریس، آشنایی و بکارگیری فناوری آموزشی و کیفیت آموزش دانشگاهی، رابطه معناداری وجود دارد و هریک از این عوامل می‌توانند موجب افزایش کیفیت آموزش را فراهم نمایند. پژوهشی توسط محمد یمنی‌دوزی سرخابی و همکاران (۱۳۸۷) با عنوان مقایسه برخی عوامل مؤثر بر کیفیت آموزش دوره‌های کارشناسی ارشد در دانشگاه‌های شهید بهشتی و صنعتی شریف انجام گرفت. آن‌ها به این نتیجه رسیدن که استفاده از ملاک‌های مورد عمل در گزینش هیئت علمی و دانشجو، چگونگی تدریس، سازماندهی محتوای آموزشی، سازماندهی فضای آموزشی و ارزشیابی کلاسی بر کیفیت آموزش مؤثر می‌باشد. بین نظرات اعضای هیئت علمی در مورد تأثیر شش عامل آموزشی فوق بر کیفیت آموزشی بر حسب جنسیت، محل اخذ مدرک تحصیلی، رتبه علمی و دانشکده تفاوتی وجود ندارد. همچنین بین نظرات دانشجویان نیز تفاوتی مشاهده نگردید.

فراستخواه (۱۳۸۷) با پژوهشی در خصوص بررسی چگونگی ارتقای کمی و کیفی دسترسی به آموزش عالی در ایران چنین نتیجه‌گیری می‌کند ضرورت‌هایی همچون تنوع منابع مالی، توسعه زیرساخت‌های لازم برای یادگیری از راه دور و الکترونیکی، توسعه کیفیت نظام سنجش و پذیرش، کیفیت منابع انسانی و هیئت علمی، نهادینه شدن ارزشیابی و اعتبارسنجی، رقابتی شدن آموزش عالی، تعامل سه‌جانبه دانشگاه، بنگاه و دولت را از عوامل مؤثر بر بهبود کیفیت کمی و کیفی آموزش در دانشگاه‌ها می‌داند.

میزان یادگیری

یادگیری غیر مؤثر، علاوه بر زیان‌های اقتصادی، مشکلاتی نظیر سرخوردگی، کاهش اعتماد به نفس، احساس حقارت، افسردگی و در نتیجه عدم شکوفایی کامل استعدادها و توانایی‌های فرد شکست‌خورده در تحصیل را در پی خواهد داشت (خدیوزاده، ۱۳۸۱). در حال حاضر بسیاری از تحقیقات آموزشی و نیز بیشتر ساعات آموزش اساتید به این موضوع اختصاص دارد که اساتید چگونه باید مطالب درسی را ارائه نمایند تا حداکثر یادگیری رخ دهد (سیف، ۱۳۸۳). نظام‌های آموزشی و فعالیت‌های حاکم بر آن با توجه به پیشرفت جوامع، همواره دستخوش تغییر و تحول است که این امر خود معلول تحولات اجتماعی و علوم مختلف آن می‌باشد. سرعت تحول نظام‌های آموزشی به حدی است که گاهی موجب تغییر کل ساختار آموزشی جامعه می‌گردد. در دنیای امروز هیچ‌کس از آموزش و یادگیری بی‌نیاز نیست و یادگیری بخشی از زندگی انسان‌ها محسوب می‌گردد (شعبانی، ۱۳۸۰). شاید به جرأت بتوان گفت که مهم‌ترین اصل زندگی انسان‌ها یادگیری است؛ زیرا انسان از بدو تولد تا انتها با فرآیندهای مختلف یادگیری روبه‌رو می‌باشد. برای یادگیری تعاریف مختلفی ارائه شده است. رفتارگرایان یادگیری را تغییر در رفتار قابل مشاهده

و اندازه‌گیری و پیروان مکاتب شناختی، آن را کسب بینش‌های جدید و یا تغییر در بینش‌های گذشته عنوان می‌کنند. شاید یکی از جامع‌ترین تعاریف یادگیری از دیدگاه آیرس و مارکز باشد. از نظر ایشان یادگیری عبارت است از فرآیند تغییرات نسبتاً پایدار در رفتار بالقوه فرد که بر اثر تجربه حاصل شده باشد (آیرس و همکاران، ۱۹۹۸؛ گوردون، ۱۹۹۶). در جریان هر یادگیری، دو شرط اساسی یعنی فراگیر و فراده وجود دارند. البته بدیهی است که فراده یا معلم هرگز چیزی را یاد نمی‌دهد بلکه شرایط را فراهم می‌سازد تا فراگیر یاد بگیرد. با پیشرفت علوم نیازهای فردی و اجتماعی نیز گسترده‌تر شده است. در این میان برآورده ساختن نیازهای آموزشی فراگیران در سایه روش‌های آموزشی پیچیده‌تری قابل دسترس می‌باشد. بنابراین روش‌های سنتی آموزش دیگر قادر نخواهند بود یادگیری را به نحو مطلوب در فراگیر تسهیل نمایند (جانسون، ۱۹۸۹). شکی نیست که فراگیر، انسانی با ویژگی‌های منحصر به فرد است که معلم بدون در نظر گرفتن ویژگی‌های جسمی، عاطفی، ذهنی و اجتماعی وی قادر نخواهد بود که در امر یادگیری مداخله نماید. هدف از یادگیری چیزی فراتر از انتقال مفاهیم و اطلاعات به فراگیر است. در واقع تفاوت فاحشی بین دانستن یک چیز و یادگرفتن آن وجود دارد. یادگیری یک جریان فعال شناختی ذهن فراگیر است که تحت تأثیر عوامل مختلف قرار می‌گیرد. در سال‌های اخیر حجم زیادی از پژوهش‌های آموزشی و روانشناسی متمرکز بر نقش یادگیرندگان و تأثیر آموزش و فرآیندهای شناختی مؤثر بر یادگیری بوده است. بدیهی است بدون شناخت کافی از فراگیر و فرآیندهای شناختی وی که به یادگیری منجر می‌شوند، یادگیری رخ نخواهد داد و در طی سال‌ها روانشناسان شناختی سعی نموده‌اند تا نقش فراگیران و واکنش‌هایی که در فرآیند یادگیری برای وی اتفاق می‌افتد را شناخته و توضیح دهند (اینسه و همکاران، ۱۹۹۸؛ کین، ۱۹۹۳؛ لفرانسیس، ۱۹۹۴). میزان مشکلات نظام‌های آموزشی بخصوص مراکز آموزش عالی یا دانشگاه‌ها در امر آموزش و یادگیری مؤثر و مداوم بسیار قابل توجه می‌باشد. نتایج پژوهش‌های مختلف نشان می‌دهند که بسیاری از فراگیران دانشگاه‌ها یادگیری مؤثر و پایدار نداشته‌اند که افت تحصیلی و مشکلات روانی اجتماعی حاصل از آن تهدیدی برای هر جامعه محسوب می‌گردد (مایو، ۱۹۹۳).

عوامل مختلفی بر یادگیری تأثیر می‌گذارد؛ از جمله انگیزه، احساس نیاز، علایق فردی، انطباق مطالب درسی با واقعیت‌های زندگی و ... یکی از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر یادگیری مؤثر که تاکنون شناخته شده است، مرتبط بودن مطالب آموزشی بر ساختار شناختی فرد می‌باشد (لسی، ۱۹۹۷). فراگیر زمانی مطالب جدید را یاد می‌گیرد که مفاهیم جدید منطبق بر ساختار شناختی قبلی وی باشد. ساختارهای شناختی همان راهبردها یا استراتژی‌های یادگیری هستند که با تسهیل فرآیند یادگیری عملکرد تحصیلی فراگیران را بهبود می‌بخشند. راهبردهای یادگیری ساختار ساده‌ای دارند که با استفاده از آن فراگیران قادر می‌باشند، مواد آموزشی را سریع‌تر یاد بگیرند؛ بهتر درک نمایند و از همه مهم‌تر این که آن را برای مدت زمان طولانی‌تری در ذهن نگاه دارند. فراگیران با به کار بردن راهبردهای یادگیری در فرایند یادگیری مشارکت فعال خواهند داشت؛ مطالب جدید را با اطلاعات قبلی خود پیوند می‌زنند و نظارت مستمر بر جریان یادگیری خود پیدا خواهند نمود

(استانویچ، ۱۹۹۹؛ وینشتین، ۱۹۸۷). مایر و وینشتین در سال ۱۹۸۶، راهبردهای یادگیری را در چندین رشته طبقه‌بندی کردند که به طور مختصر به آن اشاره می‌شود (وینشتین، ۱۹۸۷).

- راهبردهای عاطفی
- راهبردهای مرور ذهنی
- راهبردهای بسط یا گسترش معنایی
- راهبردهای سازماندهی
- راهبردهای نظارت

در مطالعات وینشتین و همکاران راهبردهای مطالعه و یادگیری عبارتند از: نگرش، انگیزش، کنترل زمان، اضطراب، تمرکز، راهنمای مطالعه، راهبردهای آزمون، خودآزمایی و انتخاب ایده اصلی (وینشتین، ۱۹۸۷).

در بیشتر مواقع عدم تسلط افراد بخصوص دانشجویان در استفاده از مهارت‌ها و روش‌های مطالعه و راهبردهای شناختی و یادگیری یا به زبان ساده‌تر شیوه درس خواندن، مشکلات عدیده‌ای را به وجود می‌آورد. دانشجویان با مشکل عدم آموزش و آگاهی در زمینه چگونگی مطالعه صحیح روبه‌رو هستند و نمی‌دانند که چگونه با استفاده از راهبردهای شناختی، یادگیری را فعال کنند تا هر چه بهتر یاد بگیرند. متأسفانه در نظام آموزشی ما دانشجویان از این راهبردها اطلاع کافی ندارند و به همین دلیل با تمام وقتی که صرف مطالعه و درس خواندن می‌کنند، یادگیری مؤثر و پایداری را نخواهند داشت. دانشجویان با به‌کارگیری روش‌ها و فنون راهبردهای یادگیری، قادر خواهند بود که مطالب درسی را سریع‌تر یاد بگیرند، بهتر درک کنند و اطلاعات را مدت زمان طولانی‌تری در ذهن نگاه دارند (حسینی و همکاران، ۱۳۸۴).

عوامل خانوادگی

خانواده به‌عنوان یک نهاد اجتماعی؛ مسئول حفظ نسل، اجتماعی‌کردن فرزندان و فراهم‌کردن محیط مأنوس و صمیمی و با مهر و محبت برای اعضای خانواده می‌باشد و نقش بسیار مؤثری در اجتماعی نمودن افراد و پیشگیری از بزه‌کاری دارد (آزموده، ۱۳۸۷). از طریق خانواده می‌توان یک نوع پیشگیری اجتماعی ایجاد کرد که از طریق مداخله در فرآیند رشد کودکان و بهبود بخشیدن شرایط زندگی آنان و سالم ساختن محیط خانواده و محیط طبیعی، سعی در حذف و کاهش عوامل جرم‌زا و در نتیجه پیشگیری از بزه‌کاری دارد (وروایی و همکاران، ۱۳۸۹).

خانواده مهم‌ترین نهاد اجتماعی در جوامع انسانی است که تکوین و پرورش شخصیت افراد در آن شکل می‌گیرد (فرجاد، ۱۳۷۷). برای این‌که خانواده بتواند کارکردهای اصلی خود را به خوبی انجام دهد، لازم است امنیت و آرامش در آن وجود داشته باشد. واقعیت این است که در فرآیند چرخه زندگی خانواده مسائل و مشکلاتی به‌وجود می‌آید که آرامش آن را هر چند برای مدت کوتاهی سلب می‌کند. این مسائل در سطح خرد مربوط به ساختارها و کارکردهای نهاد خانواده و در سطح کلان مربوط به ساختارهای اجتماعی است. تغییر و تحولاتی که به لحاظ اقتصادی، اجتماعی، و فرهنگی در جوامع به‌وجود می‌آید، نهاد خانواده را تحت تأثیر قرار می‌دهند (ریتزر، ۲۰۰۴).

- وضعیت تأهل
- جنسیت
- فوت والدین
- درآمد خانواده

۱۰. روش‌های آماری تجزیه و تحلیل داده‌ها

تجزیه و تحلیل داده‌ها فرآیندی چند مرحله‌ای است که طی آن داده‌هایی که از بکارگیری ابزارهای جمع‌آوری در نمونه آماری فراهم آمده‌اند؛ خلاصه، کدبندی، دسته‌بندی و در نهایت پردازش می‌شوند تا زمینه برقراری انواع تحلیل‌ها و ارتباط بین داده‌ها به منظور آزمون فراهم آید. از آنجایی که در تحقیق به شناسایی اثر متغیر مستقل بر متغیرهای وابسته پرداخته خواهد شد، به منظور آزمون فرضیه‌ها از روش‌های تحلیل عاملی و مدل‌سازی معادلات ساختاری استفاده می‌شود. نرم‌افزار مورد استفاده برای عملیات فوق‌الذکر، نرم‌افزار Lisrel و Spss خواهد بود.

آزمون کولموگروف-اسمیرنوف

این آزمون، روش ناپارامتری برای تعیین همگونی اطلاعات تجربی با توزیع‌های آماری منتخب است. در این پژوهش از این آزمون برای سنجش نرمال بودن جامعه آماری استفاده شده است. فرضیه‌های مورد استفاده در این آزمون بصورت زیر است:

H_0 : توزیع نرمال است و H_1 : توزیع نرمال نیست. لذا، اگر مقدار معنی‌داری بدست آمده (P) از مقدار آلفای مورد نظر ($0/05$) بزرگ‌تر باشد فرض صفر تایید و متغیر از نرمالیتی برخوردار است. در غیر این صورت از نرمالیتی برخوردار نیست.

مدل معادلات ساختاری

مدل‌سازی معادلات ساختاری ابزاری قدرتمند در دست پژوهشگر اجتماعی است که وی را در چگونگی تدوین مبانی و چهارچوب نظری پژوهش در قالب مدل‌های اندازه‌گیری و ساختاری یاری می‌رساند. علاوه بر آن با بهره‌گیری از داده‌های تجربی امکان آزمون مدل تدوین شده را به‌عنوان یک کل فراهم آورده و با شاخص‌هایی که در برابر پژوهشگر قرار می‌دهد وی را در اصلاح و بهبود مدل تدوین شده یاری می‌رساند. مدل‌سازی معادله ساختاری را می‌توان به‌عنوان روشی کمی تلقی کرد که به محقق یاری می‌رساند تا پژوهش خود را از مطالعات نظری و تدوین آن‌ها گرفته تا تحلیل داده‌های تجربی، در قالبی چندمتغیره سامان ببخشد. همچنین این روش به پژوهشگر یاری می‌رساند تا الگوی نظری را که از اجزای مختلف و متنوعی تشکیل شده، هم بطور کلی و هم به گونه‌ای جزئی مورد آزمون و واریسی قرار دهد. این‌که آیا داده‌های گردآوری شده از یک نمونه، کلیت الگوی نظری تدوین شده را مورد حمایت قرار می‌دهد یا خیر و در هر صورت کدام‌یک از اجزای الگوی نظری مدون با توجه به داده‌های گردآوری شده مورد تایید قرار می‌گیرند و کدام‌یک نیاز به تغییر، اصلاح و یا حذف دارند. به عبارت دیگر مدل‌سازی نه تنها در آزمون فرضیه‌های تک متغیره و دو متغیره محقق را یاری می‌رساند بلکه به‌طور همزمان با استفاده از مدل‌سازی می‌توان به آزمون فرضیه‌های چندمتغیره‌ای دست زد که علاوه بر لحاظ شدن اثر متغیرها بر یکدیگر، دقت اندازه‌گیری

متغیرهای پنهان نیز مورد مطالعه قرار گرفته است. مدل سازی معادلات ساختاری به طور معمول ترکیبی از مدل های اندازه گیری و مدل های ساختاری اند. بر مبنای مدل های اندازه گیری، محقق تعریف می کند که کدام متغیرهای مشاهده شده یا معرف ها، اندازه گیرنده کدام متغیرهای پنهان هستند و برپایه مدل های ساختاری مشخص می شود که کدام متغیرهای مستقل دارای تأثیر بر کدام متغیرهای وابسته اند و یا این که کدام متغیرها به هم همبسته اند (قاسمی، ۱۳۸۹).

۱۱. یافته های پژوهش و تجزیه و تحلیل داده ها

با تجزیه و تحلیل داده های به دست آمده و انجام آزمون فرضیات در چارچوب فرآیند و روش تحقیق تدوین شده است. از این رو، توزیع میانگین، انحراف استاندارد و شاخص های مربوط به متغیرهای مورد مطالعه بررسی و در بخش استنباطی نیز جهت داده پردازی از مدل معادلات ساختاری به بررسی مدل و آزمون فرضیه های اصلی با نرم افزارهای LISREL و SPSS پرداخته شد. لازم به توضیح است که مدل معادلات ساختاری یک روش چند متغیره با هدف نشان دادن علیت و بر اساس تحلیل مسیر با متغیرهای مکنون است که اخیراً در علوم رفتاری و اجتماعی برای داده پردازی های چند متغیره کاربرد فراوان یافته است.

۱۱-۱ تحلیل استنباطی یافته ها

آزمون نرمال بودن داده ها

این آزمون، روش ناپارامتری برای تعیین همگونی اطلاعات تجربی با توزیع های آماری منتخب است. یکی از تقسیم بندی های رایج آمار، تقسیم بندی آن به آمار پارامتریک و آمار ناپارامتریک است. آمار پارامتریک مستلزم پیش فرض هایی در مورد جامعه ای که از آن نمونه گیری صورت گرفته می باشد. به عنوان مهم ترین پیش فرض در آمار پارامتریک فرض می شود که توزیع جامعه نرمال است اما آمار ناپارامتریک مستلزم هیچ گونه فرضی در مورد توزیع نیست. فنون آمار پارامتریک شدیداً تحت تأثیر مقیاس سنجش متغیرها و توزیع آماری جامعه است. اگر متغیرها از نوع اسمی و ترتیبی بوده حتماً از روش های ناپارامتریک استفاده می شود. اگر متغیرها از نوع فاصله ای و نسبی باشند در صورتی که فرض شود توزیع آماری جامعه نرمال یا بهنجار است از روش های پارامتریک استفاده می شود در غیر این صورت از روش های ناپارامتریک استفاده می شود. برای بررسی نرمال بودن مؤلفه های ابعاد الگو از آزمون کولموگروف اسمیرنوف استفاده شده است.

جدول ۱: نتایج آزمون کولموگروف اسمیرنوف

Sig	Kolmogorov- Smirnov Z	Most Extreme Differences			متغیرهای تحقیق
		Negative	Positive	Absolute	
۰/۰۷	۰/۵۳	-۰/۰۸۱	۰/۰۷۷	۰/۰۸۱	انگیزه تحصیلی
۰/۰۸	۱/۶	-۰/۰۷۶	۰/۰۵۶	۰/۰۷۶	عوامل اجتماعی
۰/۲۱	۰/۸۴	-۰/۰۸	۰/۰۶	۰/۰۸	عوامل آموزشی
۰/۰۹۲	۰/۶۱	-۰/۰۶	۰/۰۵۴	۰/۰۶	عوامل خانوادگی

بر اساس آزمون کولموگروف اسمیرنوف که نتایج آن در جدول فوق بیان شد مقدار سطح معنی داری

در تمامی متغیرها بالاتر از مقدار خطای ۰/۰۵ می‌باشد. بنابراین با در نظر گرفتن فرض H_0 مؤلفه‌های پژوهش از جامعه نرمال می‌باشند.

اعتبارسنجی مدل‌های اندازه‌گیری

قبل از مرحله آزمون فرضیات و مدل مفهومی پژوهش، اطمینان از صحت مدل‌های اندازه‌گیری اطمینان لازم است که از طریق تحلیل عاملی مرتبه اول و دوم صورت گرفته می‌گیرد. تحلیل عاملی تأییدی یکی از قدیمی‌ترین روش‌های آماری است که برای بررسی ارتباط بین متغیرهای مکنون (عامل‌های بدست آمده) و متغیرهای مشاهده شده (سوالات) به کار برده می‌شود و بیانگر مدل اندازه‌گیری است (برن، ۱۹۹۴).

شاخص‌های اعتبار مدل

اعتبار روایی^۶ شاخص با شاخص بارهای عاملی، نشان‌دهنده این موضوع است که چه میزان از واریانس‌های شاخص‌ها توسط متغیر مکنون خود توضیح داده می‌شود. مقدار این شاخص باید از ۰/۵ بزرگ‌تر و در فاصله اطمینان ۹۵٪ معنادار باشد. معنی‌داری این شاخص توسط آماره t مشخص می‌شود (چین، ۱۹۹۸).

آزمون‌های برازندگی مدل در معادلات ساختاری

کای‌دو: بهتر است که شاخص آزمون کای‌دو، با در نظر گرفتن درجه آزادی ۷ تفسیر شود. درجه آزادی نباید کوچک‌تر از صفر باشد. بنابراین یکی از بهترین شاخص‌های بررسی نیکویی برازش مدل، بررسی نسبت کای‌دو بر درجه آزادی است. حد استاندارد برای مناسب بودن میزان این شاخص وجود ندارد اما برخی از اندیشمندان بر این عقیده‌اند که این شاخص باید کمتر از ۳ باشد (کلانتری، ۱۳۸۸).

GFI: این شاخص، معیاری برای سنجش میزان خوب بودن مدل است و مقدار بالاتر از ۰/۹ نشان‌دهنده مناسب بودن مدل استخراج شده با توجه به داده‌ها است (کلانتری، ۱۳۸۸).

AGF: این شاخص، در واقع حالت تطبیق داده شده شاخص GFI با در نظر گرفتن میزان درجه آزادی است و معیار دیگری برای خوب بودن مدل است. چنانچه میزان این شاخص بالاتر از ۰/۹ باشد، حاکی از مناسب بودن مدل استخراجی با توجه به داده‌ها است (کلانتری، ۱۳۸۸).

RMSEA: شاخص براساس خطاهای مدل ساخته شده و همانند شاخص کای‌دو، معیاری برای بد بودن مدل است. برخی از اندیشمندان بر این عقیده‌اند که این شاخص باید کمتر از ۰/۰۵ باشد. همچنین، برخی دیگر میزان کمتر از ۰/۰۸ را مناسب می‌دانند (تینسلی و براون، ۲۰۰۰).

NFI: این شاخص نیز یکی دیگر از شاخص‌ها برای سنجش میزان خوب بودن مدل به‌دست آمده با توجه به داده‌ها است. چنانچه میزان این شاخص بالاتر از ۰/۸ باشد، حاکی از مناسب بودن مدل

^۶Indicator reliability

^۷Goodness of Fit Index

^۸Adjusted Goodness of Fit Index

^۹Root Mean Square Error of Approximation

^{۱۰}Normed Fit Index

استخراجی است (بنتلروبن، ۱۹۸۰).

به منظور تحلیل ساختار پرسشنامه و کشف عوامل تشکیل‌دهنده هر سازه از بارهای عاملی استفاده شده است. نتایج بارهای عاملی متغیرهای پژوهش در جدول ذیل نشان داده شده‌اند. تمامی مقادیر بارهای عاملی بالاتر از ۰/۷ و همچنین T-Valeu هر یک از سازه‌ها بالای ۱/۹۶ است. بر این اساس سؤالات پرسشنامه برای اندازه‌گیری مفاهیم در این مرحله معتبر است (هومن، ۱۳۸۸).

جدول ۲: نتایج بار عاملی متغیرها

گویه	سؤال	بار عاملی
SJ1	وجود مشکلات شخصی (نبود پشتکار، برنامه‌ریزی، امکانات مادی و معنوی و ...)	۰/۹۲
SJ2	داشتن درگیری فکری فردی	۰/۹۳
SJ3	رضایت فرد نسبت به خود با توجه به توانمندی‌های شخصی	۰/۷۴
EN1	به‌دست آوردن منزلت اجتماعی	۰/۹۶
EN2	کسب عزت نفس و احترام بیشتر	۰/۹۴
EN3	رسیدن به موفقیت‌های سازمانی و اجتماعی	۱/۰۸
OA1	عدم آشنایی با آینده شغلی و رشته تحصیلی	۱/۰۱
OA2	امید به آینده شغلی	۰/۸۵
OA3	برخورداري از امکانات بهداشتی و درمانی مناسب در حال و آینده	۰/۹۵
QL1	مهارت استاد در ایجاد انگیزه در فراگیری دروس	۰/۶۳
QL2	دانش و تخصص استاد در ارائه متون آموزشی مصوب	۱/۱۷
QL3	اخلاق حرفه‌ای استاد و تعامل با دانشجویان	۱/۱۰
QL4	ارائه آموزش‌های پژوهش محوری توسط استاد	۱/۰۲
QL5	توانمندی، علم و مهارت کافی استاد در مباحث کلاسی	۱/۰۸
MY1	امکانات آموزشی و کمک آموزشی (آزمایشگاه، کارگاه، کلاس‌ها، صندلی‌ها، تخته و امکانات سمعی و بصری، ...)	۱/۱۱
MY2	امکانات محیط خوابگاهی شبانه‌روزی	۰/۸۲
MY3	تعداد واحدهای درسی و ساعات کلاسی در ترم‌های تحصیلی	۰/۷۳
MY4	اماکن عمومی دانشگاه (کتابخانه، اطلاع‌رسانی، نمازخانه، غذاخوری، سالن مطالعه و امکانات ورزشی و تفریحی و ...)	۰/۷۱
MY5	توانمندی استاد در همراه ساختن دانشجویان با خود	۰/۷۷
FV1	فوت والدین (پدر و مادر)	۰/۸۶
FV2	دوری از خانواده	۰/۶۸
FV3	پر جمعیت بودن خانواده	۰/۶۹
DF1	درآمد خانواده	۰/۸۲
DF2	میزان تحصیلات خانواده	۰/۷۵
DF3	فرزند کارکنان سازمانی بودن	۰/۸۲
VT1	وضعیت تأهل	۰/۹۴
VT2	داشتن فرزند	۰/۷۷
JE1	جنسیت	۰/۷۶

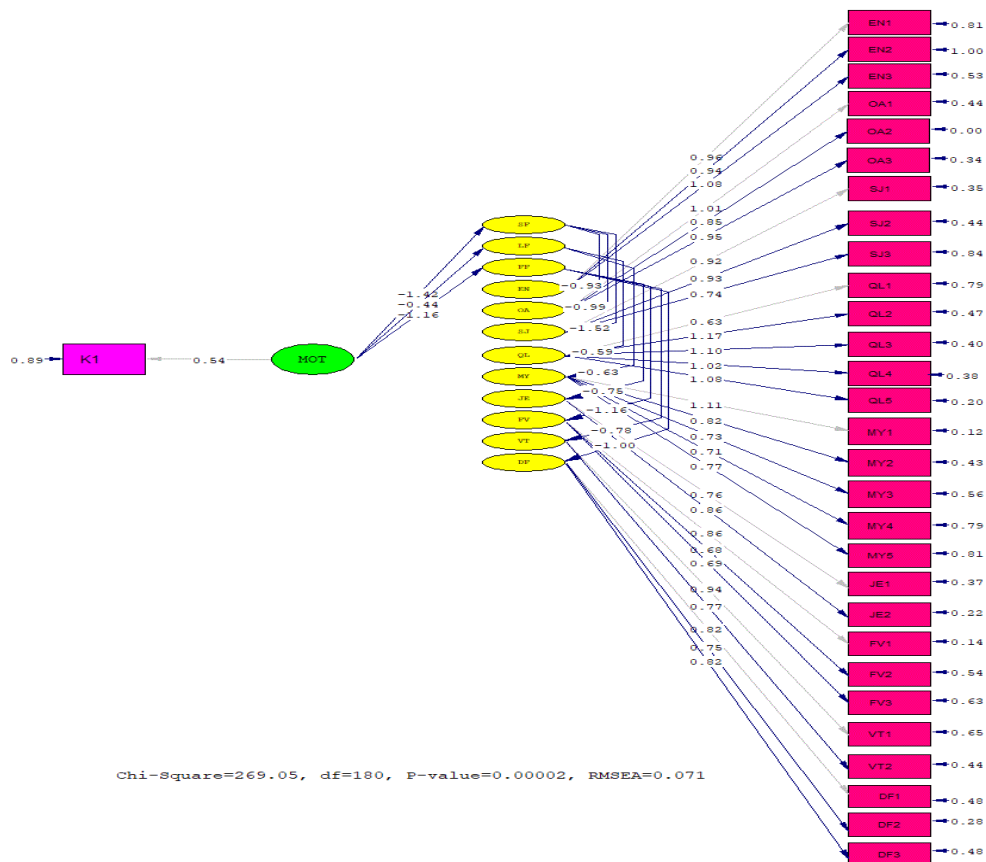
۰/۸۶	استان و منطقه زندگی	JE2
------	---------------------	-----

جدول ۳: شاخص‌های برازش مدل

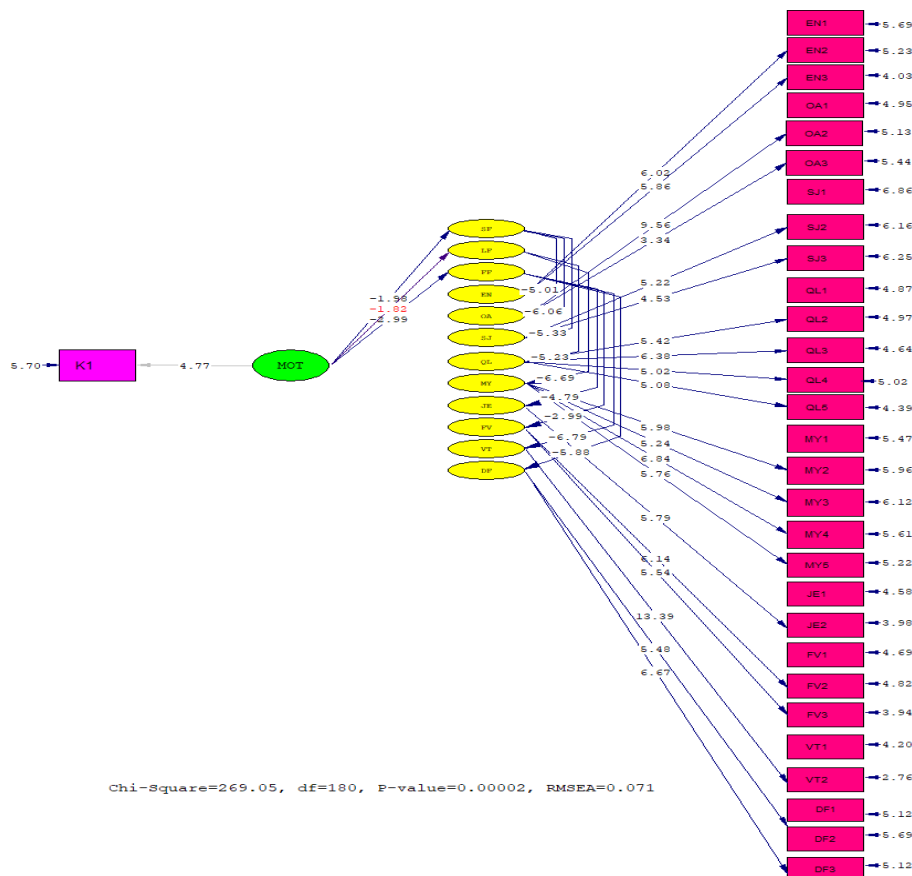
شاخص	مقدار اولیه	بعد از اصلاح	حد مجاز
کایدو	۳/۲۱	۲/۵۴	کمتر از ۳
نکویی برازش (GFI)	۰/۸۸	۰/۸۹	بالاتر از ۰/۸
نکویی برازش تعدیل شده (AGFI)	۰/۸۲	۰/۸۳	بالاتر از ۰/۸
ریشه میانگین مربعات خطای برآورد (RMSEA)	۰/۰۷۴	۰/۰۷۱	کمتر از ۰/۰۹
برازندگی تعدیل یافته (CFI)	۰/۹۳	۰/۹۳	بالاتر از ۰/۵
برازندگی نرم شده (NFI)	۰/۸۴	۰/۸۵	بالاتر از ۰/۸
برازندگی نرم نشده (NNFI)	۰/۹۲	۰/۹۲	بالاتر از ۰/۹
برازندگی فزآینده (IFI)	۰/۹۳	۰/۹۴	بالاتر از ۰/۹

در صورت مناسب بودن شاخص‌های برازندگی مدل، می‌توان از آن برای آزمون فرضیات روابط بین متغیرهای موجود استفاده کرد. طبق مشخصه‌های برازندگی جدول بالا، داده‌های این پژوهش با ساختار عاملی و زیربنای نظری تحقیق از برازش مناسبی برخوردار است که بیانگر ارتباط مناسب سؤالات پرسشنامه با سازه‌های پژوهش است.

۱۱-۲ بررسی دیگرام‌های تحقیق

شکل ۲: مدل تحقیق در حالت تخمین ضرایب استاندارد

شکل ۳: مدل تحقیق در حالت معنی‌داری (T-Valeu)

نمودار فوق مدل تحقیق را در حالت معناداری ضرایب (T-Valeu) نشان می‌دهد. این مدل در واقع تمامی معادلات اندازه‌گیری (بارهای عاملی) و معادلات ساختاری را با استفاده از آماره t ، آزمون می‌کند. در صورتی که مقدار آماره t خارج بازه $+1/96$ تا $-1/96$ قرار داشته باشد، ضریب مسیر و بار عاملی در سطح اطمینان ۹۵٪ معنادار است. در غیر این صورت رابطه بی‌معنا است.

۱۱-۳ نتایج مربوط به آزمون فرضیه‌های پژوهش

در این پژوهش با توجه به ساختار مدل برای آزمون فرضیه‌ها از روش معادلات ساختاری استفاده شده است. بدلیل اینکه مدل مربوط به پژوهش دارای ساختار چند وجهی می‌باشد از طریق حل به روش معادلات ساختاری استفاده شده است. همچنین پژوهش‌های مشابه نیز از این روش برای آزمون فرضیه‌ها استفاده شده است که در بخش پیشینه تحقیق به آن اشاره شده است. در این بخش نتایج نهایی آزمون آماری (نمودار بالا) به شرح زیر است:

فرضیه اول: عوامل اجتماعی بر ایجاد انگیزه تحصیل دانشجویان تأثیر مثبت دارد و بین آنها رابطه معناداری وجود دارد. عوامل اجتماعی به عنوان یکی از سازه‌های انگیزه تحصیلی است که با

مؤلفه‌هایی همچون عزت نفس، امید به آینده و سلامت جسمی- روانی سنجیده می‌شود. با توجه با ضرایب به‌دست آمده از آماره t که در (نمودار ۲) ارائه شده است، دارای مقدار ۱/۹۸ می‌باشد که این مقدار باید طبق قاعده با در نظر گرفتن خطای ۵٪ بالای ۱/۹۶- تا ۱/۹۶+ باشد که بر همین اساس بین سازه عوامل اجتماعی با مؤلفه‌های عزت نفس، امید به آینده و سلامت جسمی- روانی و سازه انگیزه تحصیلی رابطه معنادار وجود دارد. و فرضیه اول مورد قبول است.

فرضیه دوم: عوامل آموزشی بر ایجاد انگیزه تحصیل دانشجویان تأثیر مثبت ندارد. عوامل آموزشی با دو مؤلفه کیفیت آموزشی و میزان یادگیری سنجیده می‌شود. با توجه به ضرایب به‌دست آمده از آماره t که مقدار ۱/۸۲ می‌باشد، با در نظر گرفتن خطای ۵٪ خارج از محدوده ۱/۹۶- تا ۱/۹۶+ است. در واقع بدین معناست که ارتباط معناداری بین این دو سازه یافت نشد و فرضیه دوم رد می‌شود.

فرضیه سوم: ارتباط عوامل خانوادگی بر ایجاد انگیزه تحصیل دانشجویان تأثیر مثبت دارد. با توجه به ضرایب به‌دست آمده از آماره t که مقدار ۲/۹۹ است، با در نظر گرفتن خطای ۵٪ در محدوده ۱/۹۶- تا ۱/۹۶+ است. که بر این اساس بین سازه عوامل خانوادگی با مؤلفه‌های درآمد خانواده، فوت والدین، جنسیت و وضعیت تأهل و ایجاد انگیزه تحصیل دانشجویان ارتباط معناداری وجود دارد و فرضیه سوم مورد قبول است.

۱۲. نتیجه‌گیری

طبیعی است که جوانان ما برای کسب شغل و تأمین آینده‌ای روشن‌تر وارد دانشگاه می‌شوند. از آنجایی که آمارهای رسمی و غیر رسمی از وجود درصد بالایی از بیکاری در کشور خبر می‌دهند، احتمال عدم اشتغال به کار در رشته‌های شغلی مرتبط با رشته تحصیلی می‌تواند جزء نگرانی‌های اصلی دانشجویان باشد. در حالی که در کشورهای توسعه یافته نوع این دغدغه‌ها متفاوت است و راه‌حل‌های متفاوتی دارد ولی حل مشکل اشتغال در کشور نیاز به یک عزم ملی دارد.

نظام آموزش نظامی به دلیل نیاز کشور، بی‌وقفه به تربیت دانشجو ادامه می‌دهد و منتظر ایجاد انگیزه و تمایل در فراگیران نمی‌ماند. این نظام‌های آموزشی هستند که باید بر تلاش خود افزوده، علاوه بر حفظ شرایط موجود، شرایط آموزشی را ارتقاء بخشیده و بر مؤلفه‌های مرتبط یعنی فراگیر، فرا دهنده و امکانات آموزشی، تأثیر گذاشته و نیروی کار دانا و ماهرتر به جامعه تحویل دهند.

از تدابیر لازم برای بهینه‌سازی آموزش در دانشگاه‌ها، پرداختن به مسائل و عوامل مؤثر بر رشد و پیشرفت تحصیلی دانشجویان است، پیشرفت در تحصیل و یادگیری نتیجه عوامل گوناگونی است که از مهم‌ترین این عوامل، انگیزش است. انگیزش مهم‌ترین شرط یادگیری است. در حوزه آموزش تلاش برای افزایش انگیزش تحصیلی از اهمیت بسزایی برخوردار است و نداشتن انگیزش تحصیلی یکی از دلایل اصلی افت تحصیلی است، چراکه انگیزه با شاخص‌های رفتاری، هیجانی و شناختی یادگیرنده که صرف فعالیت‌های آموزشی می‌شود مرتبط است.

بی‌انگیزه بودن نسبت به تحصیل گذشته از افت تحصیلی منجر به ناامیدی و دلسردی دانشجویان شده و زمینه را برای ایجاد مشکلات روحی و انحرافات اجتماعی فراهم می‌کند. همچنین کاهش

انگیزش تحصیلی زبان‌های علمی، فرهنگی و اقتصادی را متوجه جامعه و خانواده می‌کند، انگیزش می‌تواند بر جنبه‌های مختلف رفتاری دانشجویان در محیط‌های آموزشی مؤثر باشد.

۱۳. پیشنهادات

جهت افزایش انگیزه تحصیلی می‌توان با ارتقای عملکرد شغلی اساتید و آشنا نمودن اساتید با تئوری‌های مختلف انگیزش تحصیلی، ارتقای روش‌های یادگیری و مطالعه نزد دانشجویان و تقویت نقش اساتید راهنما و مشاور، نقش مؤثر و مفیدی ایفا نمود.

علاوه بر موارد مذکور یکی از اقدامات بسیار مفید برگزاری جلسات پرسش و پاسخ و پیشنهادات دانشجویان و آموزش روش‌های مهارت مطالعه می‌باشد. از آنجایی که نظام آموزش نظامی به دلیل نیاز کشور، بی‌وقفه به تربیت دانشجو ادامه می‌دهد، بنابراین این نظام‌های آموزشی هستند که باید بر تلاش خود افزوده، علاوه بر حفظ شرایط موجود، شرایط آموزشی را ارتقاء بخشیده و بر مؤلفه‌های مرتبط یعنی فراگیرنده، فرادهنده و امکانات آموزشی و رفاهی، تأثیر گذاشته و با تدارک برنامه‌های آموزشی مناسب و هماهنگی بین دروس تئوری و عملی دانشجویان را با آمادگی و انگیزه بیشتر روانه محیط کار کنند که بدون شک با توجه به افق بیست ساله کشور، انجام هرگونه سرمایه‌گذاری در این خصوص ضروری به نظر می‌رسد. در این خصوص اقداماتی مانند تأمین آینده شغلی بهتر برای دانشجویان، فراهم نمودن تسهیلات مربوط به شغل نیز پیشنهاد می‌گردد. همچنین با توجه به نتایج مطالعه توجه بیشتر مسئولین دانشگاه به عوامل مرتبط با انگیزه تحصیلی دانشجویان احساس می‌شود تا ضمن بررسی این عوامل و رفع موانع آموزشی و رفاهی، با افزایش انگیزه دانشجویان زمینه رشد و شکوفایی آن‌ها فراهم گردد.

۱۳-۱ پیشنهادات اجرایی

با توجه به مطالبی و مفاهیمی که بحث شده و با مطالعه ادبیات پژوهش‌هایی که در زمینه انگیزه تحصیلی انجام شده است و مورد آزمون قرار گرفته است. امروزه فضای دانش و دانشجویان چهره‌ای نو و پویا به خود گرفته است. به صورتی که ارتباط با دانشجویان روزانه با توسعه و در دسترس قرار گرفتن فناوری در حال تغییر شکل است و احساس نزدیکی و راحتی در چنین فضای بخوبی نمایان است. تا جایی که دانشجویان به راحتی امکان مقایسه لحظه‌ای امکانات را دارند.

بر اساس مطالعه‌ای که در پژوهش حاضر صورت گرفته است، پیشنهاد می‌شود:

- ایجاد انجمن‌ها و مراکزی برای ارتباط بیشتر با دانشجویان.
- ارتباط چهره به چهره (حضور) و غیرحضور (تماس، پیامک و ...) فرمانده دانشگاه با دانشجویان برای رفع مشکلات دانشجویان
- الگو برداری از سیستم‌های آموزشی مناسب از دانشگاه‌ها و مؤسسات علمی موفق در تحصیل دانشجویان.

۱۳-۲ پیشنهادات برای پژوهش‌های آینده

موارد زیر جهت انجام پژوهش‌های آتی پیشنهاد می‌گردد:

- بررسی عوامل مؤثر بر انگیزه تحصیلی دانشجویان در جامعه آماری بزرگ‌تر، به عنوان مثال

مطالعه در بین کلیه دانشگاه‌های آجا.

- مقایسه عوامل مؤثر بر انگیزه تحصیلی دانشجویان، مطالعه و مقایسه در بین دانشگاه‌های نظامی و غیر نظامی در داخل کشور و همچنین بین چندین کشور دوست.

۱۴. منابع

- [۱] امینی ا، ولی زاده س، محمودی ب، (۱۳۸۱). بررسی عوامل مؤثر بر انگیزه یادگیری دانشجویان بالینی و ارائه راهکارهای مناسب جهت تقویت انگیزه آن‌ها از دیدگاه مدرسان دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی تبریز. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی.
- [۲] طالب زادگان میترا. بررسی عوامل مؤثر در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان موفق دختر سوم راهنمایی شهرستان شهر اهواز. مجله داخلی شورای تحقیقات استان خوزستان. ۱۳۷۸؛ ۲۵-۳۱.
- [۳] عودی داوود، نصیری احمد، پاسبان فاطمه، کیانفر صدیقه، (۱۳۸۵). بررسی دیدگاه دانشجویان پرستاری در مورد عوامل مؤثر بر انگیزه تحصیلی آنان. فصلنامه علمی دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند. ۱ و ۲: ۳۵-۳۹.
- [۴] روحی قنبر، حسینی سید عابدین، بادله محمدتقی، رحمانی حسین. انگیزه تحصیلی و رابطه آن با برخی از عوامل در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی گلستان. مجله مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی ۱۳۸۶. ۲. ۷۷-۸۳.
- [۵] سیف علی اکبر. روان‌شناسی یادگیری. چاپ پنجم. تهران: انتشارات آگاه. ۱۳۸۱: ۱۲۰-۱۲۵.
- [۶] مولوی پرویز، رستمی خلیل، فدایی نائینی علیرضا، محمدنیا حسین، رسول‌زاده بهزاد. بررسی عوامل مؤثر در کاهش انگیزه تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اردبیل. مجله علمی سازمان نظام پزشکی جمهوری اسلامی ایران. ۱۳۸۶: ۵۳-۵۸.
- [۷] قنبری پروانه. بررسی انگیزش و نگرش دانشجویان و فارغ التحصیلان دندانپزشکی نسبت به رشته تحصیلی و آینده شغلی خود در دانشکده دندانپزشکی قزوین، سال تحصیلی ۱۳۸۰: ۱۳۵.
- [۸] بالجانی اسفندیار، خشابی جواد، امانپور الهام، امانپور ندا. بررسی ارتباط بین سلامت معنوی، مذهب و امید در بیماران مبتلا به سرطان. مجله دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی تهران (حیات). ۱۳۹۰. دوره ۱۷. ش ۳. ۲۷-۳۷.
- [۹] علیزاده اقدم محمدباقر. بررسی میزان امید به آینده در بین دانشجویان و عوامل مؤثر بر آن. فصلنامه جامعه‌شناسی کاربردی. سال بیست و سوم. ۱۳۸۹-۲۰۶: ۱۳۹۱.
- [۱۰] بزازیان سعیده، بشارت محمدعلی. مقایسه هوش هیجانی، سلامت روانی و جسمانی مشاغل مختلف. فصلنامه روانشناسی کاربردی. ۱۳۸۸. دوره ۳. شماره ۱: ۷-۲۷.
- [۱۱] نوری ابولقاسم، ۱۳۷۴. جنبه‌های روان‌شناختی ناتوانی جسمی: اشتغال به عنوان مهم‌ترین عامل. علوم انسانی. مجله پژوهشی دانشگاه اصفهان. ۷(۴): ۸۵-۱۰۶.
- [۱۲] حسینی محمدعلی، دژگام محمود، میرلشادی ژیللا. همبستگی عزت نفس و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی تهران. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی. ۱۳۸۶؛ ۷(۱): ۴۲-۱۳۷.

- [۱۳] صداقت پیشه ط. بررسی ارتباط عزت نفس با رشته و وضعیت تحصیلی دانشجویان دانشکده پرستاری و مامایی زنجان ۱۳۸۴، خلاصه مقالات. همایش سراسری آموزش در پرستاری و مامایی ۱۳۸۴.
- [۱۴] براندن، ن. (۱۳۸۲). قدرت عزت نفس (ترجمه م. اعطامی). تهران: پیوند. (تاریخ انتشار به زبان اصلی، ۱۹۹۲).
- [۱۵] اکبری پریا، عبدالهی فر مظفر (۱۳۹۲). سرقت علمی، پلاگیاریسم، علل و ابعاد آن. فصلنامه سرمایه ایران. شماره ۳۳. صص ۳۹-۴۷.
- [۱۶] اجاقی رضوان، کیوان آرا محمود، چشمه سهرابی مظفر، پاپی احمد (۱۳۹۰). تحلیل آسیب شناسی تقلب و سرقت علمی. مجله آموزش در علوم پزشکی. دوره ۱۱. شماره ۹. صص ۱۰۶۳-۱۰۷۳.
- [۱۷] موحد مجید، عباسی شوازی محمدتقی، مرحمتی ندا (۱۳۸۹). رسانه جنسیت و مصرف گرایی. فصلنامه شورای فرهنگی اجتماعی زنان. سال ۱۲. شماره ۴۷. صص ۲۳-۴۷.
- [۱۸] قاسمی حمید، فراهانی ابوالفضل، هادوی سیده فریده، ططری فرید (۱۳۹۵). اثر فناوری اطلاعات بر نگرش سازمانی هیئت علمی مستخدم و مدعو رشته تربیت بدنی دانشگاه پیام نور. پژوهش های کاربردی در مدیریت ورزشی. دوره ۴. شماره ۱۶. صص ۶۵-۷۴.
- [۱۹] میریزدی سید محمود (۱۳۹۳). چرخه عمر مدیریت تقلب. ماهنامه حسابدار. شماره ۲۶۵. صص ۴۵.
- [۲۰] دیویس کیت، تیواستورم جان. رفتار انسانی در کار. ترجمه محمد علی طوسی. تهران مرکز آموزش مدیریت دولتی. ۱۳۷۰. ۱۳. صص ۱۱۶-۱۲۲.
- [۲۱] صفدری ف، ده چشمه م، پروین ن، خیری س، فروزنده ن، کاظمیان ا. عوامل مؤثر در پیشرفت تحصیلی دانشجویان ار نظر دانشجویان و اساتید دانشگاه پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد. ۱۳۸۶. ۳. صص ۷۱-۷۵.
- [۲۲] بخشی علی آبادی ح، نوروزی د، حسینی ز. عوامل مؤثر بر ایجاد انگیزش شغلی اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی. ۱۳۸۳. ۴۰. صص ۳۳-۴۰.
- [۲۳] شکورنیا ع، مطلق م، ملایری ع، جهانمردی ع، کمیلی ثانی ح. دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز نسبت به عوامل مؤثر در ارزشیابی استاد. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی. ۱۳۸۴. ۵. صص ۱۰۱-۱۱۰.
- [۲۴] شادپور ک. ترجمه گردهمایی جهانی درباره آموزش، فدراسیون جهانی آموزش پزشکی (مؤلف). تهران. وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی. ۱۳۷۲.
- [۲۵] جعفرزاده عبدالله، بخشی حمید، رضایتی محمدتقی، نعمتی مریم (۱۳۸۸). نظرات دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان در مورد عوامل مؤثر بر عملکرد آموزشی استادان در سال ۱۳۸۸. فصلنامه دانشکده پرستاری مامایی و پیراپزشکی رفسنجان. سال سوم. شماره ۴.
- [۲۶] محمدی آئین، مجتهدزاده ریثا. (۱۳۸۴). رتبه بندی آموزشی و بانک اطلاعات رشته های مدیریت و اطلاع رسانی در ایران، تدوین راهکار تقسیم وظایف آموزشی در نظام آموزشی علوم پزشکی کشور. تهران: وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، معاونت آموزشی و امور دانشجویی، صص ۲۴.
- [۲۷] شهرکی پور حسن، پرند کورش، وقور کاشانی مهدیه سادات، (۱۳۸۹). نقش ارزیابی در بهبود کیفیت

آموزشی رشته مهندسی مکانیک دانشگاه تربیت مدرس. فصلنامه آموزشی مهندسی ایران. سال دوازدهم. شماره ۴۵. ص ۱-۳۳.

[۲۸] رحیمی حسن، محمدی رضا، پرند کورش، (۱۳۸۱). مجموعه مقالات چهل و هشتمین نشست رؤسای دانشگاه‌ها و مراکز علمی و تحقیقاتی کشور. چاپ اول. انتشارات سازمان سنجش آموزش کشور. تهران.

[۲۹] طبرسا غلامعلی، حسن‌نعمت‌مفرد مهدی، عارف‌نژاد محسن، (۱۳۹۱). تحلیل و رتبه بندی عوامل مؤثر بر بهبود کیفیت آموزشی دانشگاه اصفهان. فصلنامه مطالعات میان رشته‌ای در علوم انسانی. دوره چهارم. شماره ۴. صص ۵۱-۵۳

[۳۰] هویدا رضا، مولوی حسین، (۱۳۸۷). فرآیند بهبود کیفیت آموزشی از نظر اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های استان اصفهان: مقایسه‌ای بر مقیاس AQIP. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی. شماره ۸، صص ۱۳۲-۱۴۱.

[۳۱] نیلی احمدآبادی محمدرضا. (۱۳۷۱). نظرسنجی مقایسه‌ای اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های اصفهان و صنعتی اصفهان در رابطه با عوامل مؤثر بر کیفیت آموزشی هر دو دانشگاه. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه اصفهان.

[۳۲] اسماعیلی بیدهندی زهرا، (۱۳۷۷). بررسی عوامل مؤثر در افزایش کیفیت آموزش عالی از دیدگاه اعضای هیئت علمی و دانشجویان دوره کارشناسی ارشد دانشگاه الزهراء (س). پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه الزهراء (س).

[۳۳] سلیمانی مطلق خدایار، (۱۳۸۴). بررسی عوامل آموزشی مؤثر بر کیفیت آموزش دانشگاهی از دیدگاه اعضای هیئت علمی و دانشجویان دانشگاه لرستان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه شهید بهشتی.

[۳۴] یمنی دوزی سرخابی محمد، بهادری حصارى مریم، (۱۳۸۷). مقایسه برخی عوامل مؤثر بر کیفیت آموزش‌های کارشناسی ارشد در دانشگاه‌های شهید بهشتی و صنعتی شریف. فصلنامه علمی- پژوهشی انجمن آموزش عالی ایران. سال اول. شماره ۱. ص ۵۷.

[۳۵] فراستخواه مقصود، (۱۳۸۷). بررسی چگونگی ارتقای کمی و کیفی دسترسی به آموزش عالی در ایران. فصلنامه علمی- پژوهشی انجمن آموزش عالی در ایران. سال اول. شماره ۲. ص ۹۵.

[۳۶] سیف ع. ا. سنجش و اندازه گیری ارزشیابی آموزشی. تهران: دانشگاه تهران؛ ۱۳۸۳.

[۳۷] شعبانی ح. اصول آموزش. تهران: دانشگاه تهران؛ ۱۳۸۰.

[۳۸] حسینی شهیدی لاله، عطاردی علیرضا، مقیمیان مریم، (۱۳۸۴). بررسی میزان بکارگیری راهبردهای مطالعه و یادگیری دانشجویان. مجله دانشکده علوم پزشکی و خدمات بهداشتی گناباد. دوره ۱۱. شماره ۱.

[۳۹] وروایی اکبر، نیازخانی مرتضی، کلاکی حسن، ترکمان مهدی، (۱۳۸۹). عوامل خانوادگی مؤثر بر گرایش به ناهنجاری اجتماعی و راه‌کارهای پیشگیری از آن. فصلنامه مطالعات مدیریت انتظامی، ۵(۴)، ۶۴۹-۶۲۷.

[۴۰] آزموده، ادریس (۱۳۸۷). نقش خانواده در پیشگیری از وقوع بزهکاری، اولین همایش ملی پیشگیری از وقوع جرم، تهران: دفتر تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری ناجا.

[41] Bird M . Wallis M . Motivation in nurse education practice . Br J Nurs .2006, 15(20):9-22.

- [42] Reev J . Understanding motivation and emotion . fourth Ed. Tehran : Virayesh ; 2006.
- [43] Pintrich P , Shonk D . Motivation in education . Tehan : Elm ; 2007.
- [44] Clark MH , Schroth CA . Examining relationships between academic motivation and personality among college students. *Learn Invalid Differ* 2010; 20 : 19-24.
- [45] Frydenberg, Erica. (2010). *Think positively: A course for developing coping skills to adolescents*. Ashford color press. Ltd, hams shire.
- [46] Burns, George. W. *Happiness, Healing, Enhancement*. (2010). Published by John Wiley & sons. Hobken, New Jersey.
- [47] Clarke, D. H., Kissane, D. W. (2002). Demoralization: It's Phenomenology and Importance. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 36: 733-742.
- [48] Gomez, R. & Fisher, J. W. (2003). Domains of spiritual Well-being and Development and Validation of the Spiritual Well-being Questionnaire. *Personality and Individual Difference*, 35:1975-1991.
- [49] World health organization. WHO definition of health. Available at : <http://www.who.int/about/definition/en/print.html>. [Cited 2015 Nov 15].
- [50] World health organization . Mental health: A state of well-being. 2014, Available from: http://www.who.int/features/factfiles/mental_health/en/. [Cited 2015 Nov 15]
- [51] McClement, S. E. Chochinov, H. M. (2008). Hope in Advanced Cancer Patients. *European Journal of Cancer*, May, 44(8): 1169- 74.
- [52] Frederickson, B. L. (2009) *Positivity: Ground Breaking Research Reveals How to Embrace the Hidden Strength of Positive Emotions, Overcome Negativity and Thrive*. New York: Grown Publishing.
- [53] Fowler, J. H., Christakis, N. A. (2008). Dynamic Spread of Happiness in a Large Social Network: Longitudinal Analysis Over 20 Year in the Framingham Heart Study. *British Medical Journal*, 337-338.
- [54] Verduin P J M, de Bock GH, Vliet Vlieland T P M, et al. (2008). Purpose in life in patients with rheumatoid arthritis. *Clin Rheumatol*;27: 899-908.
- [55] Wang Y, Chiew V. On the cognitive process of human problem solving. *Cognitive Systems Research*. 2008; 11(1), 81-92
- [56] Kubota Y, Sasaki S. Aerobic exercise and self-esteem in children. *J Behav Med* 2002; 24(12): 127-35.
- [57] Robert W. Stretching/toning, aerobic exercise increase older adults self-esteem. *J Behav Med* 2005; 28(4): 385-94.
- [58] Cohen-Charash, Y., & Spector, P. E. (2001). The role of justice in organizations: A meta-analysis. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 86, 278–321.
- [59] Jenny Gunnar son, Wlodek J. Kalisz, Annette Patterson (2014). “Teaching International Students How to Avoid Plagiarism: Librarians and Faculty in Collaboration”. *The Journal of Academic Librarianship*, 2014 , Pages 413-417
- [60] Lena Sarlauskiene, Lianas Stabbings (2014). “Understanding of Plagiarism by the Students in HEIs of Lithuania”. *Procardia - Social and Behavioral Sciences*, 2014 , Pages 638-646.
- [61] Brennan, John and T.Shah (2000). *Managing quality in higher education. An international perspective on institutional assessment and change*. Buckingham, OECD, SRHE and Open University Press.
- [62] Lagrosen S, Seyyed-Hashemi R, Leitner M.(2004). Examination of the dimensions of quality in higher education. *Quality Assurance in Education*; 12(2): 61-9.
- [63] Lomas L. (2004). Embedding quality: the challenges for higher education. *Quality Assurance in Education*. 12(4): 157-65.
- [64] Lefrancis GR. *Psychology of Teaching*. 8th ed. Philadelphia: Saunders; 1994.

- [65] Notice of undeclared students, norfolle state university intended research using LASSI. LASSI in action; 1997; 4: 24-30.
- [66] Weinstein; CE. LASSI User Manual. St.Louis: Mosby; 1987.